Baudelostraat 29
B-9000 Gent
driemaandelijks
jaargang 2
juni '98

Vakblad voor theatertechniek en scenografie

Met BASTT info

Toelating gesloten verpakking 03/39
Afgiftekantoor GENT X

BELGIË · BELGIQUE
P.B.
9000 GENT X
3/5493

PROscenium

7

kunstencentrum Vooruit, Gent

eaterTechnische Dagen

28-29-30 AUGUSTUS 1998

De Menagerie van de Schamele Drie Cie. De Koe '95-'96

Kommil Foo Bek

MusikMesse & ProLight+Sound '98 11-15 maart, Frankfurt

Strength in Stage and Studio Lighting in more than 50 Countries

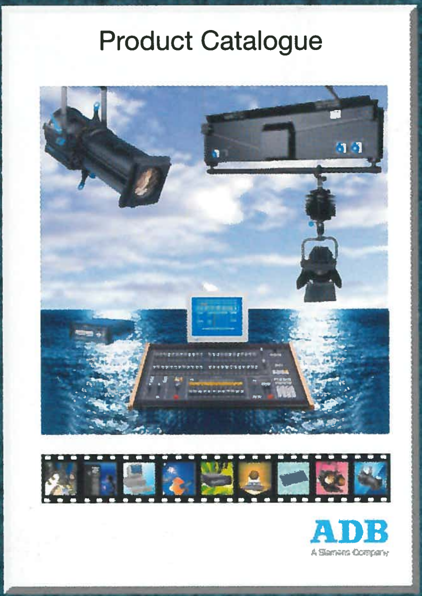

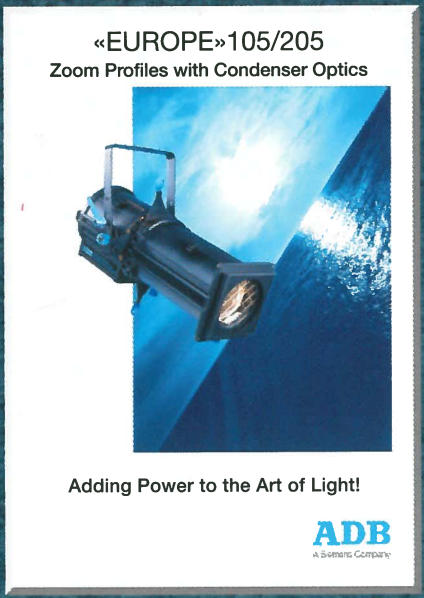

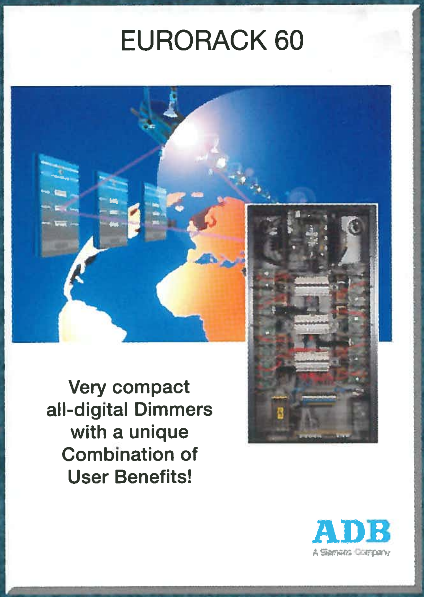

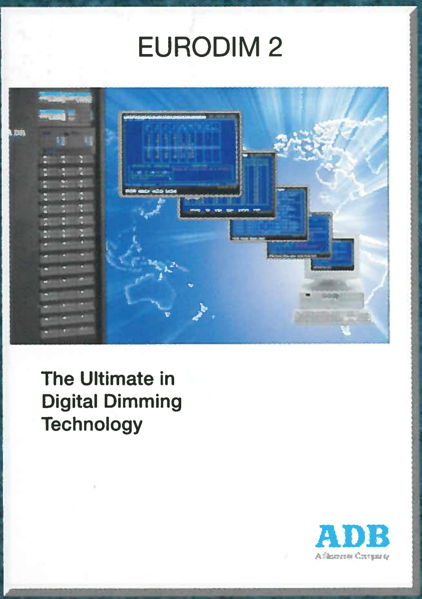

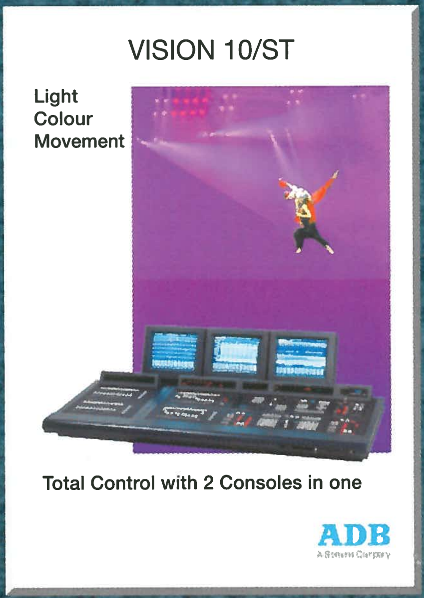

- State-of-the-Art Products
- Turnkey Project Capability
- Customer Service
- … more on http://www.adb.be

ADB - Your Partner for Light

ISO 9001 certified

Belgium	N.V. ADB S.A.	Tel	: 32 / 2 / 722 17 11	Fax : 32 / 2 / 722 17 64
Deutschland	ADB GmbH	Tel	: 06 108 / 91 250	Fax : 06 108 / 91 25 25
France	ADB S.A.	Tel	: 01 / 41 17 48 50	Fax : 01 / 42 53 54 76
Great Britain	LSI	Tel	: 01 483 / 76 46 46	Fax : 01 483 / 76 99 55

ADB
A Siemens Company

Vakblad voor theatertechniek en scenografie
In samenwerking met de BASTT

BASTT

oistat

Commissie Publicatie
Rose Werckx

N° 7 juni 1998
Driemaandelijks
jaargang 2

PROSCENIUM is een uitgave van

Making Magazines

MAKING MAGAZINES
Baudelostraat 29
B-9000 Gent
tel. (09) 233 84 63
fax (09) 233 80 87

Uitgever
Patrick Verleye

Redactie
Rose Werckx
Azalealaan 30
B-1030 Brussel
tel. (02) 215 08 52
fax (02) 241 44 76

Werkten mee aan dit nummer
Dirk Van den Broeck
Frank D'Haene
Jérôme Maeckelbergh
Dré Darden
Rose Werckx
Jacques Berwouts

Advertenties
MAKING MAGAZINES
Inge De Ridder
tel. (09) 233 84 63
fax (09) 233 80 87

Secretariaat en abonnementen
Anja Staelens

Vormgeving
MAKING MAGAZINES
Yves Peters & Patrick Cattoir

Druk
Sint-Joris · Nevele

Prijs per nummer 200 BEF
Abonnement België (4 nrs.) 700 BEF
Bank 068-2148521-95
Andere landen 1.000 BEF
Nederland *f* 45
ABN-Amro 46.12.48.913

Teksten, foto's en illustraties mogen enkel worden overgenomen mits voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Verantwoordelijk uitgever
Jacques Berwouts
Kunstenaarsstraat 100
B-9040 Gent

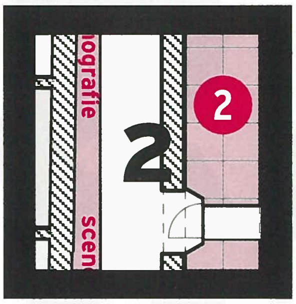

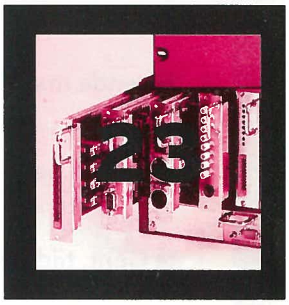

2 events
TheaterTechnische Dagen

4 interview
On the Road

10 theatertechniek
Op de sofa... met Nonkel Lumbago en Tante Hernia!

14 scenografie
Het vliegwerk van Kommil Foo

18 theatertechniek
Geschiedenis van de theatertechniek
DEEL 6 · Evolutie van de theatermachinerie · *Het toneel en het ondertoneel*

23 events
MusikMesse & Prolight+Sound '98

Het volgende nummer verschijnt in augustus '98

verder
2 BASTT nieuws
17 Kort nieuws
26 Nieuwe boeken
26 ProSpot

BASTT nieuws

TheaterTechnische

BASTT organiseert, nu reeds voor de zevende maal haar *TheaterTechnische Dagen* in het kunstencentrum Vooruit te Gent, tijdens het *Theaterfestival* op 28, 29 en 30 augustus 1998.

Firma's stellen hun producten en hun diensten voor aan een gerichte doelgroep: naast de verschillende beroepsgezelschappen, onze theatertechnici, de aankoopverantwoordelijken van de culturele centra en de gemeentelijke diensten, worden ook alle amateurkringen uitgenodigd om deze TTdagen bij te wonen. Geïnteresseerden i.v.m. het huren van een stand kunnen zich wenden tot het BASTT-secretariaat.

Inlichtingen
BASTT-secretariaat
tel. 03/636 29 38
fax 03/636 28 94

AGENDA	
vrijdag 28 augustus '98	**ledendag**
	algemene vergadering
	open forum rond werking **BASTT**
	voorstelling van de verschillende **OISTAT** afdelingen en open forum over de werking
zaterdag 29 augustus '98	**technologiedag**
	lezingen rond theaterarchitectuur en theatertechniek
zondag 30 augustus '98	**studentendag**
	met open forum rond opleidingen, theatertechniek, scenografie, theaterkostuum
	voorstellen van de geplande **OISTAT** activiteiten in het kader van PQ '99

Tijdens deze dagen organiseert BASTT ook andere activiteiten in de Vooruit, zoals:

Computerworkshops

- mogelijkheden en problemen bij het uitwisselen van CAD en 3D files tussen verschillende programma's en platformen.
- samenwerking op CAD en 3D gebied tussen scenograaf en lichtontwerper.
- werken met modem: de mogelijkheden van netwerken en controle van computers langs bestaande telefoonlijnen, internet.

Een platform voor theatertechnische nieuwigheden en vondsten

- de tijd hiervoor wordt verdeeld in blokken van 20 minuten voor standhouders aan 1.000 BEF per blok, niet-standhouders aan 2.000 BEF per blok.

Een scenografie-tentoonstelling

- Als aanloop tot de Praagse Quadriënnale 1999 werd er een studie gemaakt van decors (periode 1995–'98) ontworpen door Vlaamse scenografen. Een preselectie zal op deze beurs worden tentoongesteld.

Elke dag krijgt een eigen accent

- lezingen en activiteiten worden verdeeld in drie themadagen. ▸ *agenda*

Oproep

Het clubje van de raad van beheer, dat de vele activiteiten van Bastt coördineert, met vooral de laatste tijd opleidingen en info, kan deze activiteiten niet aan zonder uw medewerking.

Op 27 en 28 augustus moet er worden gebouwd. Wij zoeken daarvoor een aantal mensen die zich vrijwillig willen ter beschikking stellen om de standhouders te helpen bij de installatie van de nutsfaciliteiten zoals elektriciteit en eventueel water. Wij zorgen voor het materiaal, u zorgt voor de uitvoering. Graag ook enkele mensen voor afbraak en klassieke opkuis nadien op 30 en 31 augustus.
Voor het eerst worden wij geconfronteerd met het probleem dat we moeten instaan voor de uitbating van het cafetaria gedurende de beursdagen. Eten kan men genoeg in de nabijheid, maar drank serveren wij toch liefst ter plaatse.

Mocht u zich graag ter beschikking willen stellen voor één van voornoemde functies, contacteer dan zo snel mogelijk het secretariaat met vermelding van de functie die u graag zou uitoefenen en wanneer. Aan de hand van uw talrijke sollicitaties zullen wij dan zo vlug mogelijk een werkvergadering beleggen om alle afspraken zo concreet mogelijk vast te leggen.
Wij hopen op een massale belangstelling van uwentwege.

Hopelijk tot binnenkort.

einde

BASTT-KALENDER		
15 - 18 juni '98	Electrex '98	Birmingham (GB)
28 - 30 aug. '98	Theatertechnische dagen van BASTT	Vooruit, Gent
6 - 9 sept. '98	PLASA	Londen (GB)
19 - 21 sept. '98	CINEC '98 - Beurs voor filmtechniek en postproductie	München (D)
15 - 17 okt. '98	Show & Event '98	Stuttgart (D)

Dagen

jacques**eerwouts**voorzitter

t kunstencentrum Vooruit Plattegrond met de verdeling van de stands

1	10 m²
2	10 m²
3	13 m²
4	12 m²
5	15 m²
6	15 m²
7	9 m²
8	12 m²
9	12 m²
10	10 m²
11	8 m²
12	6 m²
13	8 m²
14	11 m²
15	18 m²
16	18 m²
17	18 m²
18	18 m²
19	11 m²
20	15 m²
21	9 m²
22	9 m²
23	18 m²
24	18 m²
25	27 m²
26	16 m²
27	16 m²
28	16 m²

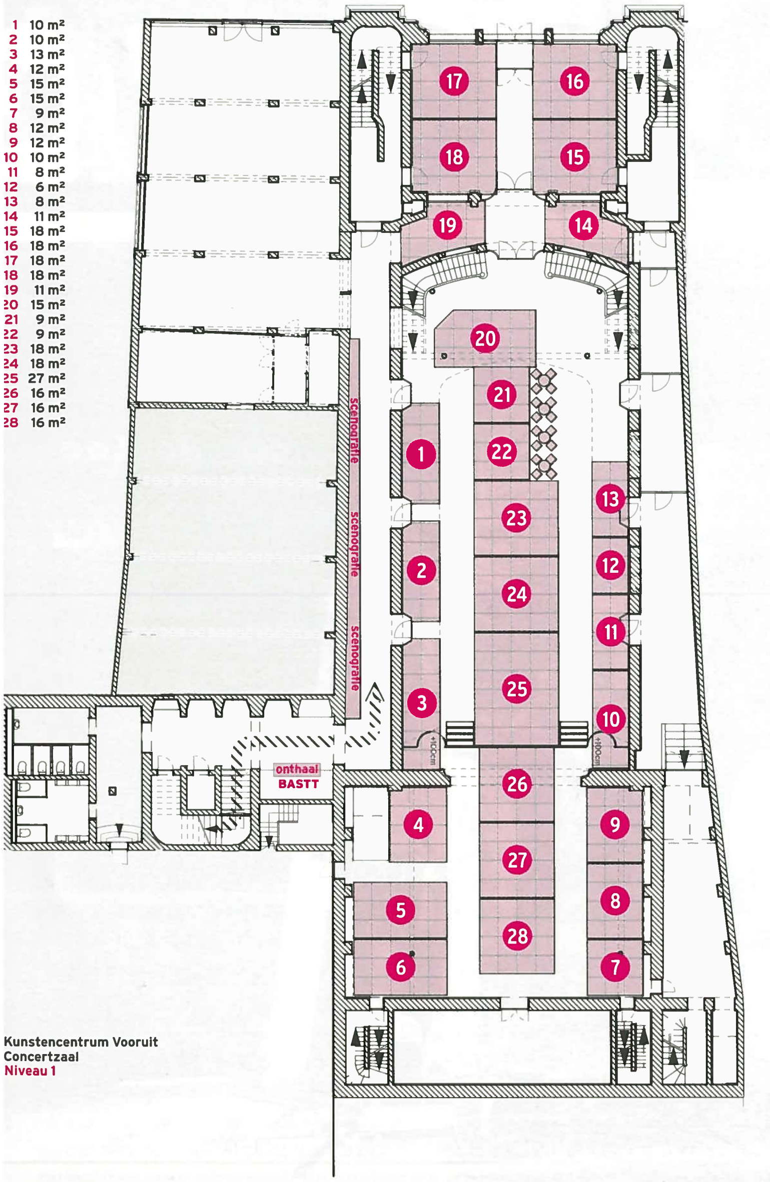

Kunstencentrum Vooruit
Concertzaal
Niveau 1

29	20 m²
30	20 m²
31	5 m²
32	5 m²
33	5 m²
34	5 m²
35	8 m²
36	8 m²
37	21 m²
38	20 m²

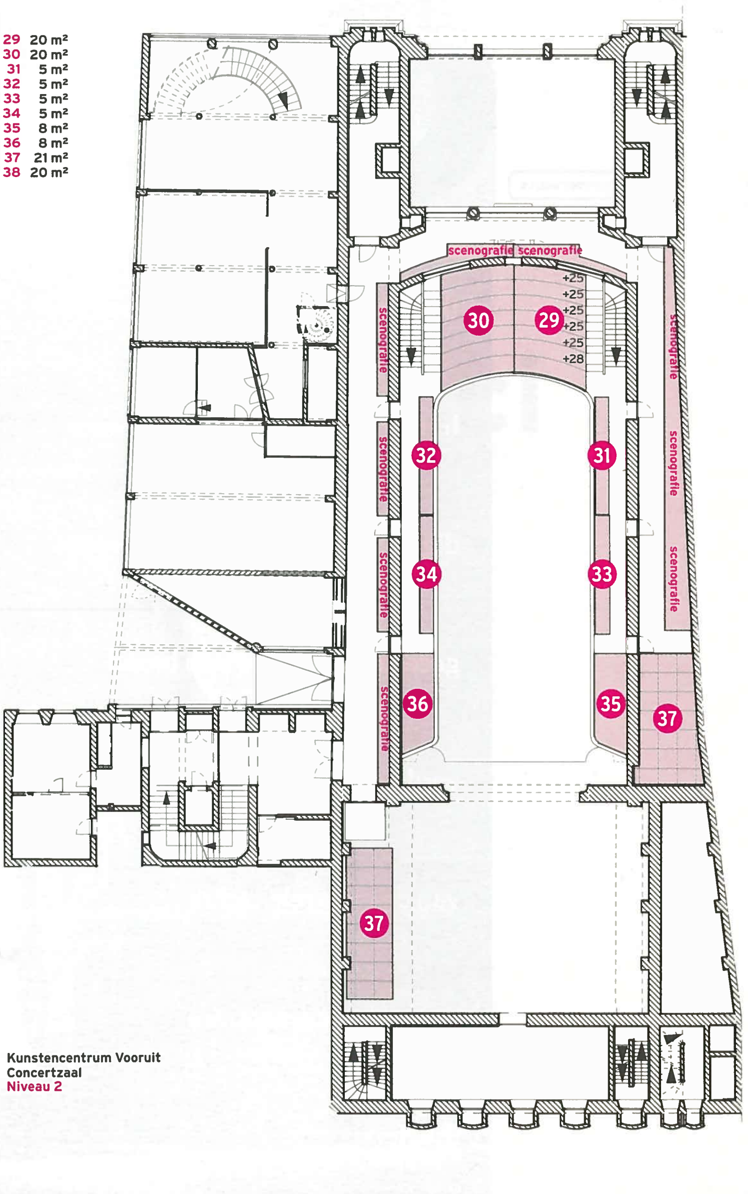

Kunstencentrum Vooruit
Concertzaal
Niveau 2

Eindelijk is het dan gelukt. Na maanden vragen heb ik, in de kleine vergaderruimte boven het Trefpunt, twee vertegenwoordigers van het ras van de reizende theatertechnici kunnen strikken voor een interview: Marc Claeys en Jan Goedemey.

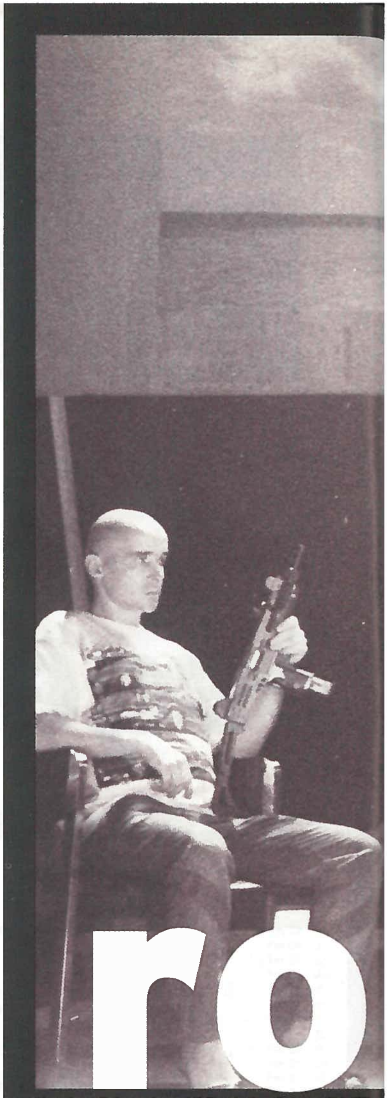

Monoloog Geterroriseerd II Cie. de Koe, Seizoen '94-'95

On the ro

auteur jacques gerwouts

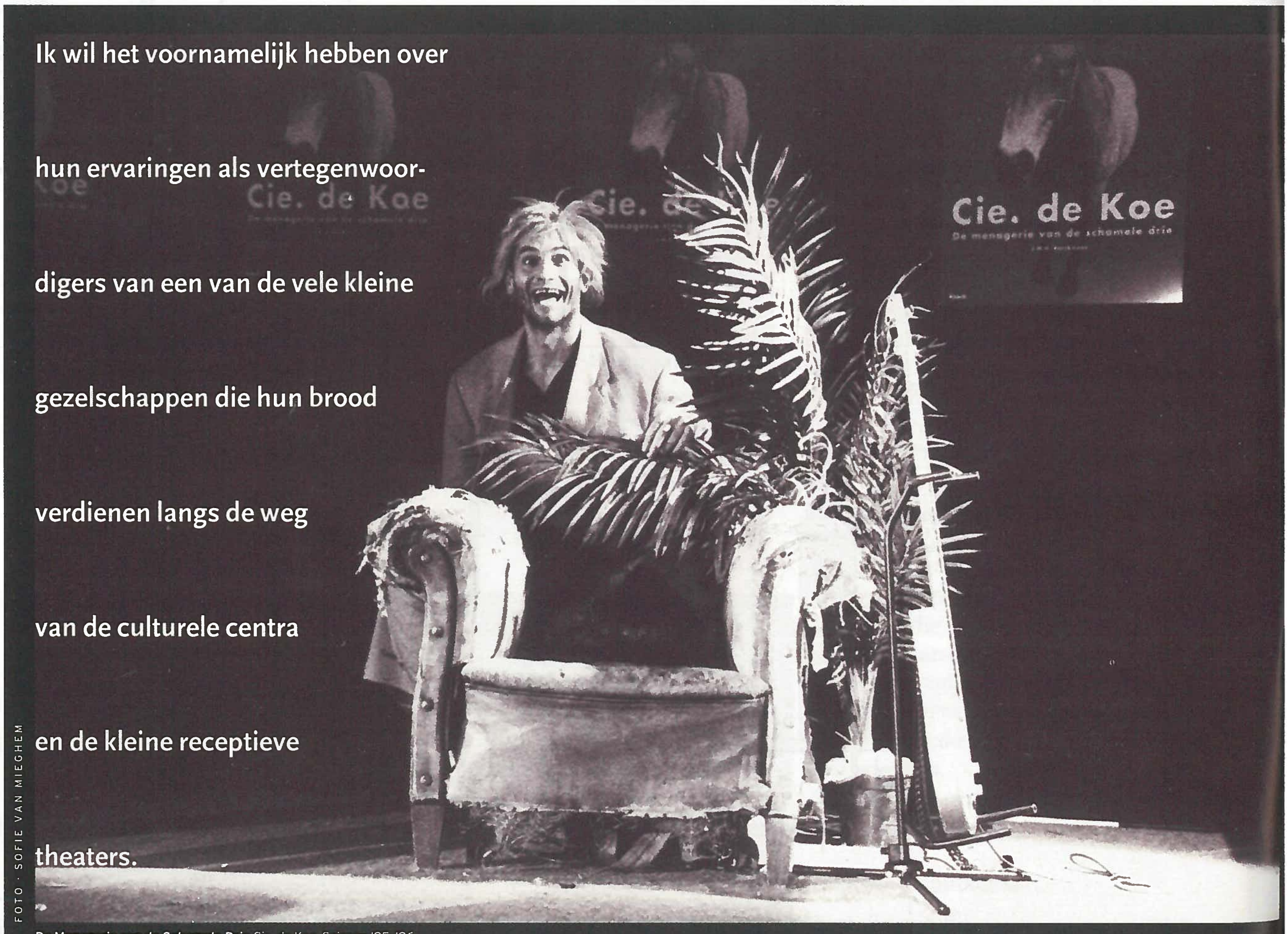

Ik wil het voornamelijk hebben over hun ervaringen als vertegenwoordigers van een van de vele kleine gezelschappen die hun brood verdienen langs de weg van de culturele centra en de kleine receptieve theaters.

FOTO · SOFIE VAN MIEGHEM

De Menagerie van de Schamele Drie Cie. de Koe, Seizoen '95-'96

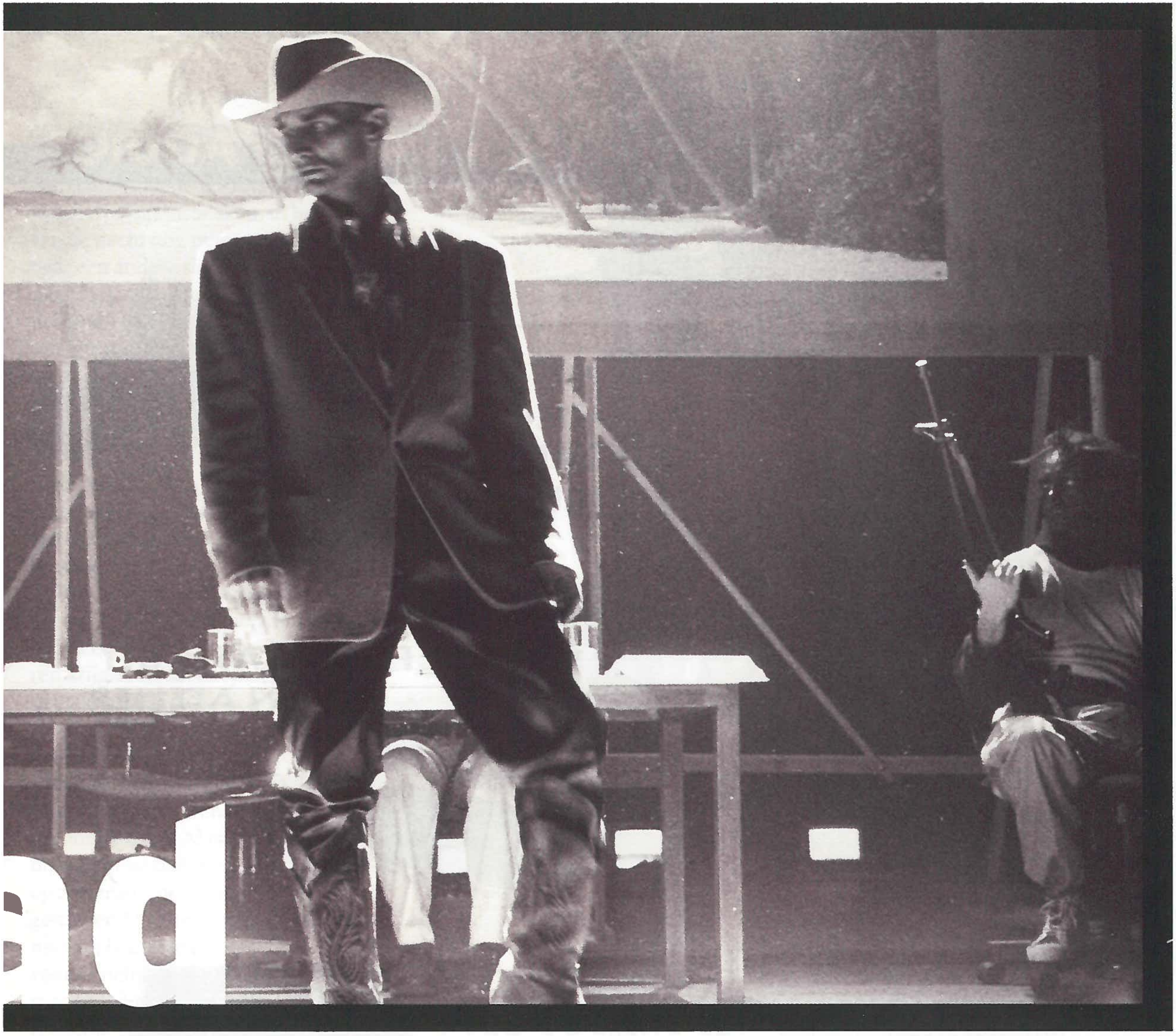

Het 'ras' van de reizende theatertechnici

Even kennismaken: **Marc Claeys**, van opleiding elektricien, zette zijn eerste stappen in het theater bij het toenmalige theater Arena te Gent, als gewetensbezwaarde. Mede dankzij zijn inzet werd hij daar vast in dienst genomen als allround technicus met het accent op belichting. Toen Arena over kop ging, stapte hij mee naar het K.B.V.V. waarmee hij twee jaar toerde in België en Nederland. Toen had hij genoeg van de *My Fair Ladies* en de *Jesus Christs* en stapte over naar het Speeltheater van Eva Bal in Gent. Hier maakte hij o.a. de oprichting mee van een nieuw theater 'De Kopergieterij'. Maar toen dat er eenmaal stond, was hij niet meer zo tevreden over het resultaat waar hij zichzelf voor een deel schuldig aan achtte en kwam bij 'Compagnie De Koe' terecht als technicus en sinds zeer onlangs als productieleider. In de loop van zijn carrière, en vooral de jongste jaren, was hij ook werkzaam als lichtontwerper voor verscheidene producties in België en Nederland.

Mijn tweede slachtoffer voor vanavond is **Jan Goedemey**. Hij is in het theater gebold via zijn buurman in Lier, Jan Desmet van De Snaar. Al van kindsbeen af gefascineerd door het medium theater, trok hij al heel jong op met De Snaar om te assisteren bij hun shows. Herman Verbeeck was de volgende naam op het lijstje. Hij moest dan wel iets gaan studeren en besloot beeldhouwer te worden aan het Sint-Lucasinstituut te Gent. Maar telkens De Snaar Kunstencentrum Vooruit aandeed, was hij van de partij. De Vooruit werkte toen hoofzakelijk met losse medewerkers. Guido de Leeuw, toenmalig technisch verantwoordelijke, had al gauw in Jan een goede losse kracht ontdekt, waardoor die op den duur meer in de Vooruit te zien was dan in Sint-Lucas, om er tenslotte als vaste technicus te verzeilen samen met mensen als Marc Lambert en Philippe van Elsuwe. Van daaruit werkte hij ook regelmatig mee aan de legendarische Gentse Feesten van Het Trefpunt. Nadien ging hij werken bij Thassos, voor wie hij de tournee van 'Het Gebroed' afwerkte. Uiteindelijk kwam hij ook bij 'Compagnie De Koe' terecht als allround technicus, na zich te hebben bekwaamd bij o.a. 'Victoria'.

Omwille van hun drukke agenda's heeft het heel wat voeten in de aarde gehad om beiden samen te krijgen voor dit interview, temeer dat zij vreesden lelijke dingen te gaan zeggen over technici van culturele centra die zij in de toekomst nog zouden moeten aandoen. Vandaar dat u in dit interview weinig namen zult terugvinden van mensen uit de sector. Wie het schoentje past trekke het aan.

"Welluidende" verhalen van een hondenstiel

Eén vaststelling is gemeenschappelijk en blijkt al vlug uit ons gesprek. Als freelance technicus heb je echt een hondenstiel. Erg drukke agenda's, erg vroeg uit de veren en zeer laat op met als gevolg dat je van de soms sjieke hotels

EML — YOUR PARTNER IN PRO AUDIO

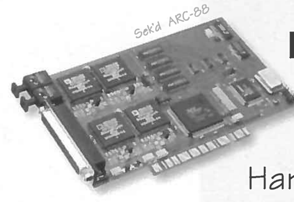
Sek'd ARC-88

NEW

BETAALBARE EDITING VOOR PC & MAC :
Hard- en software van Bias, Lucid, Sek'd...

Samson Concert 4

DRAADLOZE SYSTEMEN, RTT GOEDGEKEURD : Samson

KABELS EN CONNECTOREN :
Multikabels, systemen op maat, Fastline, Hosa, Neutrik, Switchcraft...

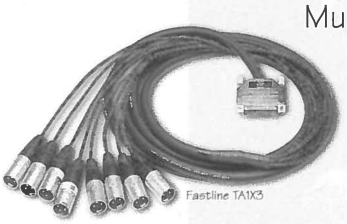
Fastline TA1X3

Unicase 2+4 units

FLIGHTCASES UIT EIGEN ATELIER :
Rainbow, Unicase, Helicase...

GRATIS Voorontwerp + advies

GELUIDS-SYSTEMEN OP MAAT :
Das, Electro-Voice, Mc-Larren, Mc-Tique, Nexo...

Nexo PS15

MIXERS VOOR IEDERS BUDGET :
Cadac, Mackie, Samson, Soundtracs...

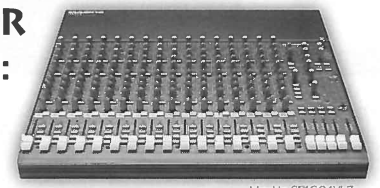
Mackie CR1604VLZ

DOCUMENTATIE AANVRAAG — DOC. : D — PRIJS : P — ! MARKEER A.U.B. ! X

PRO AUDIO

D P	
O O	**AEE** : *limiters*
O O	**ACOUSTIC CONTROL** : *CD-players, turntables (DJ's)*
O O	**AMERICAN DJ** : *equipment for DJ's*
O O	**AUDIO - TECHNICA** : *mics, mixers, headphones*
O O	**BIAS** : *audio editing software for MAC*
O O	**BOUYER** : *industrial sound equipment, 100V*
O O	**CADAC** : *automated live mixing consoles*
O O	**CEDAR** : *audio restoration*
O O	**CROWN** : *amplifiers, mics*
O O	**DAS** : *speaker systems*
O O	**DRAWMER** : *EQ & dynamics, + tubes*
O O	**ELECTRO-VOICE** : *speakers, amplifiers, mics*
O O	**FOCUSRITE** : *pré-amps, EQ's, comp/lim, convertors*
O O	**FOSTEX** : *DAT rec., multitracks, speakers, mics*
O O	**GENEX** : *MO recorders*
O O	**HARTKE** : *speakers & amplifiers for bass - guitars*
O O	**HELICASE** : *light weight flightcases*
O O	**H|I H** : *speakers*
O O	**HHB** : *portable DAT recorders, CD-R recorder*
O O	**INTIMIDATION** : *effect mixers for DJ's*
O O	**LA AUDIO** : *signal processing*

D P	
O O	**LUCID** : *audio hardware for MAC*
O O	**MACKIE** : *analogue & digital mixers, amps, speakers*
O O	**MC LARREN** : *speaker systems*
O O	**MC TIQUE** : *speaker systems*
O O	**METRO AUDIO** : *intercom systems*
O O	**MOTIONWORKS** : *remote controllers, synchronisers*
O O	**NEXO** : *speaker systems*
O O	**PANASONIC** : *DAT recorders*
O O	**PIONEER** : *DAT recorders*
O O	**PHL** : *speakers*
O O	**RAINBOW** : *flightcases*
O O	**SABINE** : *feedbackcontrollers, delay's, EQ's*
O O	**SAMSON AUDIO** : *mixers, amps, mics, EQ's*
O O	**SAMSON WIRELESS** : *wireless mic systems*
O O	**SCV** : *EQ's, signal processing, tools for broadcast*
O O	**SEK'D** : *soft- and hardware for PC*
O O	**SOUNDTRACS** : *analogue & digital mixers*
O O	**SPENDOR** : *studio monitors*
O O	**TUBE-TECH** : *tube gear, signal processing*
O O	**UNICASE** : *flightcases*
O O	**VEGA** : *wireless intercom systems*

ACCESSORIES

D P	
O O	**AUDIO ACCESSORIES** : *patchpanels, acc.*
O O	**EML** : *acoustic treatment, materials for FC, tape*
O O	**FASTLINE** : *cables, connectors*
O O	**FLITEWARE** : *materials for flightcases*
O O	**HARTING** : *multi-connectors*
O O	**HHB** : *recording media, tapes, CD-R's*
O O	**HOSA** : *cables, adaptors, acc.*
O O	**KM** : *cable drums*
O O	**K&M** : *mic stands, speaker stands*
O O	**LITTLITE** : *gooseneck lights, acc.*
O O	**NEUTRIK** : *connectors, adaptors*
O O	**OMNIMOUNT** : *mounting systems for speakers*
O O	**PENN** : *materials for flightcases*
O O	**SOCAPEX** : *multi-connectors*
O O	**SWITCHCRAFT** : *connectors*

LIGHT

O O	**MC TEX** : *light & special effects*
O O	***EML PRO AUDIO CATALOGUE*** (NL of FR)
O O	....

FAX-BACK Info - inquiry document

BEDRIJF : .... TEL.: ....
NAAM : .... FAX : ....
STRAAT : .... NR : .....
GEMEENTE : .... POSTCODE : ....

BEL OF FAX RAF LENSSENS VOOR MEER INFORMATIE, EEN DEMO OF VOOR EEN VRIJBLIJVEND BEZOEK :

TEL. 09/ 236.37.18 FAX. 09/ 236.37.19 GSM : 075/ 66.98.49

EML Bijvennestraat 1A - 3500 Hasselt - Tel 011/23.23.55. - Fax 011/23.21.72.
E-mail eml@innet.be - Website http://www.eml.be

die voor jou zijn gereserveerd, nauwelijks nog de kleur van het behangpapier kan onderscheiden. Als je al niet, wegens te laat inchecken, in het holst van de nacht nog moet op zoek gaan naar een andere slaapplaats. Gelukkig is daar de laatste jaren een kentering in gekomen en verlopen de zaken nu op een iets rustiger manier, alhoewel overnachtse afstanden als Groningen Oostende nog wel eens durven voorkomen.

Waar Marc zich in hoofdzaak aan ergert, is het gebrek aan betrokkenheid van sommige technici bij het tot stand brengen van "zijn" voorstelling. Het is weliswaar zo dat die mensen dikwijls door overprogrammatie, quasi alle dagen een andere voorstelling te verduren krijgen en dat het dan min of meer aannemelijk is dat er een soort onverschilligheid kan groeien ten opzichte van het gebodene. Marc is echter het meest verbolgen over de onvriendelijkheid waarmee reizende technici worden geconfronteerd. Al is een kopje koffie bij aankomst dan geen must, het maakt op zijn minst de kennismaking al aangenamer. Hij wordt echter woest wanneer hij begint over superploegen, die je voornamelijk het liefst 's avonds zo vlug mogelijk de deur uitkrijgen om zogauw mogelijk terug bij moeder de vrouw te gaan zitten suffen voor de kijkbuis. De grootste huizen blijken daar nog het meest aan te lijden. Ook de absolute desinteresse van de meeste programmators is een doorn in zijn oog. Zij kopen een voorstelling op papier, en zijn meestal de dag van de voorstelling nergens te onderkennen. Wel moet hij toegeven dat het technische peil van de technici in de C.C.'s de laatste jaren gevoelig is verbeterd, maar het zit hem nog altijd hoog dat de meesten de job blijkbaar alleen maar doen voor de poen, en dat bij velen de interesse voor de voorstelling ook ver te zoeken is. Hoe dikwijls heeft hij niet meegemaakt dat er tijdens de voorstelling zelfs geen stand-by was van een van de plaatselijke verantwoordelijken, zodat de gast helemaal alleen wordt overgelaten aan een voor hem vreemde installatie. Liever dat nog, dan zitten kaarten in de cabine of pinten drinken, maar in noodgevallen toch een zeer vervelende situatie.

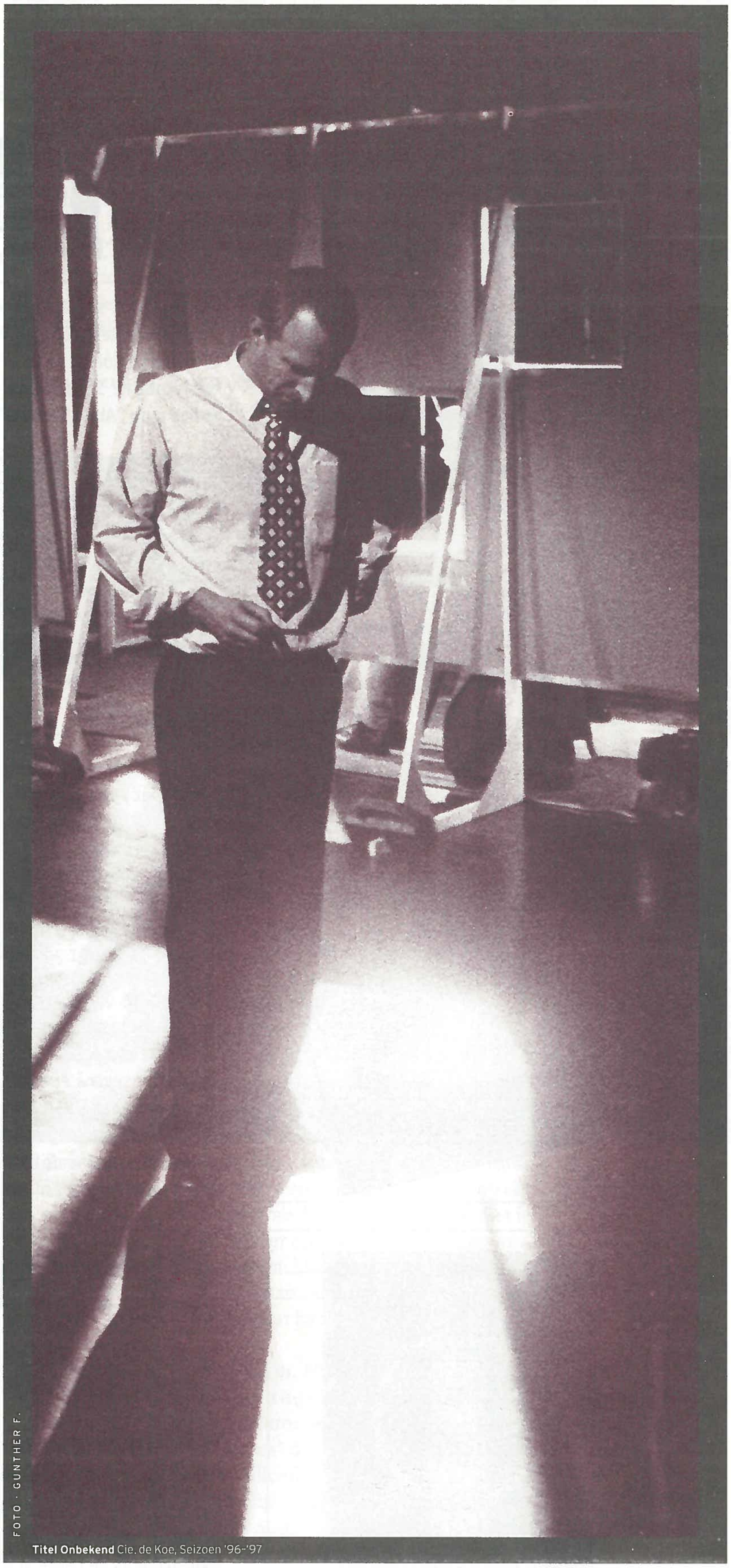
FOTO · GUNTHER F.

Titel Onbekend Cie. de Koe, Seizoen '96-'97

Jan scheert alles over een iets zachtere kam, hij heeft steeds en in de eerste plaats zijn koffertje diplomatie bij de hand, om in gelijk welke omstandigheid "zijn" voorstelling, 's avonds toch tot een goed einde te brengen, om toch om het even waar, dat stukje poëzie te kunnen zien gebeuren op een vreemd podium. Kleine huizen lenen zich daar vaak gemakkelijker toe dan hele grote. De naam 'De Werf' in Brugge en 'Netwerk' in Aalst worden hier naar voor geschoven, omdat die zelf al een sfeer uitstralen die het voor de rest al heel wat makkelijker maakt.

Technische flexibiliteit voor een reizende productie vinden beiden een noodzaak, maar de laksheid waarmee soms de technische fiches worden nagekomen door de plaatselijke inrichters is soms wraakroepend. Hijzelf heeft ooit in Maastricht een voorstelling moeten cancelen omdat er geen dmx-gestuurde apparatuur aanwezig was, nochtans uitdrukkelijk vermeld in de fiche als essentiële noodzaak voor de voorstelling. En dan belt de organisatrice nog verontwaardigd naar de verkoper in aanwezigheid van de technicus die daar ter plekke met de fout is geconfronteerd.

DTS 640

ALTEC LANSING

the sound of experience

- Altec Lansing, sinds enkele decennia synoniem voor hoogwaardige luidsprekers en audio-produkten, pakt nu uit met een nieuwe reeks luidsprekersystemen, versterkers en audio-processoren.
  Het resultaat? Sublieme weergavekwaliteit gestoeld op technische perfectie:
  ➟ **het pure "Altec Lansing" - concept!!!**

- *Altec Lansing, qui depuis plusieurs décennies est synonyme de très haute qualité, lance une nouvelle série de systèmes de haut-parleurs, d'amplificateurs et de processeurs audio. Le résultat? Une qualité sonore sublime basée sur la perfection technique:*
  ➟ ***le pur concept "Altec Lansing"!!!***

MCE 7

DT 290

S 350 H

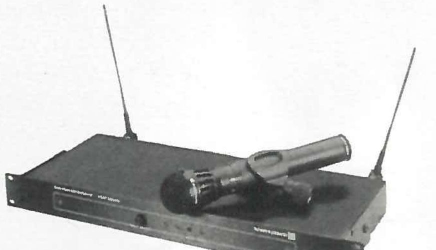

beyerdynamic))))

- Deze fabrikant van studio-micro's en -hoofdtelefoons met zijn stevige reputatie als leverancier van kwaliteitsprodukten stelt een nieuw gamma microfoons en hoofdtelefoons voor.
  Dit omvat "onzichtbare" theatermicro's (MCE 7), gehomologeerde en (als enige) volledig kristalgestuurde draadloze sets S 250 en S 350 (NO mechanical sound!), micro's voor scène-beluistering (SHM 22); grensvlak- en shotgunmicro's, enz.
  Het nieuwe gamma hoofdtelefoons omvat het model DT 250 en de afgeleide headsets met micro DT 280 en DT 290. Comfort en kwaliteit verzekerd!!!

- *Ce fabricant, qui a la réputation depuis longtemps de fournir des produits de haute qualité, présente une nouvelle gamme de microphones et casques.*
  Celle-ci se compose de micros "invisibles" pour théâtre (MCE 7); de micros sans fil homologués, les seuls à être complètement pilotés par quartz et qui n'ont pas un son mécanique, le S 250 et S 350; de micros d'écoute de scène, le SHM 22; de micros de surface à gradient de pression, de micros fusils, etc.
  La nouvelle gamme de casques comprend le modèle DT 250 ainsi que les combinaisons micro-casque dérivées, les DT 280 et DT 290. Confort et qualité assuré!

F 200

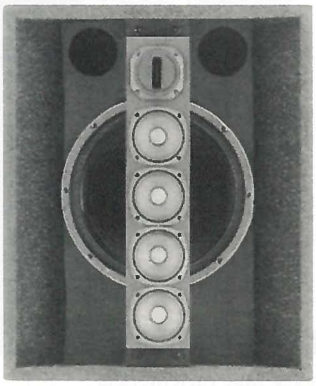

DYNACORD

- Dynacord, U allen wel bekend, omvat het complete gamma van professionele audio-produkten, zoals mengpanelen, versterkers, digitale processoren en hoogwaardige luidsprekersystemen.
  De realisatie van HiFi-weergavekwaliteit in uw theater/cultureel centrum is ons streefdoel!!!

- *Dynacord, qui n'est plus à présenter, offre une gamme complète de produits audio professionnels comme mélangeurs, amplificateurs, processeurs digi-taux et systèmes de haut-parleurs de haute qualité.*
  La réalisation d'une qualité sonore HiFi dans votre théâtre/centre culturel est notre but!!!

Contacteer ons nu voor alle verdere informatie en/of een vrijblijvende demonstratie!

Contactez-nous dès maintenant pour toute information et/ou démonstration!

n.v. a. Prévost s.a. Houtweg 7 1130 Brussel / Bruxelles Tel.: 02 / 216.80.25

Taakverdelingen en verantwoordelijkheid

Anekdotes van die aard zijn al meermaals opgehaald gedurende het gesprek maar naarmate de avond vordert, worden de stemmen van mijn praatgezellen iets bitsiger.
Marc wil zijn gal kwijt tegen de technici van het K.J.T. die hem telkens met tientallen overvallen, daar waar hij maar assistentie vraagt van twee mensen. Maar toch staan ze op de lijst. In zijn ogen niet om de voorstelling te helpen bouwen, maar in de eerste plaats om hun overuren te realiseren, met de nadruk dan op overuren. Hij moet nochtans eerlijk toegeven dat hij wel blij is dat ze met veel zijn als hij ergens uitgeput na een lange rit, de voorstelling moet beginnen bouwen. Maar meestal weegt de kwantiteit niet op tegen de kwaliteit. Meest verbolgen is hij nog over het feit dat men hem precies bij dat K.J.T., toen hij daar een belichting deed voor Marc Maillard, kwam vertellen dat hij daar eigenlijk persona non grata was, gezien ze een eigen belichter in huis hadden en zijn aanwezigheid als dusdanig best konden missen. Dat is pas machtsmisbruik.

Een trieste ervaring van Jan: ergens in een cultureel centrum rond Brussel. Jan komt er aan met een voorstelling, nog in de kinderschoenen van haar reisprogramma, dus nog eventjes uitkienen, bijschaven. In een soort sporthal komt men kort voor de middag de tribunes uitschuiven, eerst mijlenver van het podium opgesteld, "en dat voor een kinderproductie", dan gecorrigeerd knus dichtbij. Resultaat, Jan heeft van zijn voorstelling geen jota kunnen zien, want de techniek zat verscholen achter de tribune. Wat meer is, rond de middag gaat hij programmeren, de plaatselijke technicus kent van zijn nota bene "eigen" lichtorgel niets af. Hij is namelijk een bediende die via staatsexamen, bevorderd is tot technicus cultureel centrum, maar van theatertechniek nog nooit heeft gehoord. Gelukkig, en dat hebben beiden al beaamd, is de evolutie de laatste jaren positief.

En de slechte voorbeelden zijn niet steeds in Vlaanderen te situeren. Marc citeert een Nederlands theater waar hij een man als technicus toegewezen krijgt die daar staat als vrijwilliger. Iemand dus die gewoon op vrijwillige basis komt meewerken aan de opbouw van de voorstelling, maar van techniek niets maar dan ook niets afweet. Resultaat, een heel vermoeiende bouwdag, een heel vermoeiende voorstelling. Dat is trouwens het nadeel voor de lonesome-technicians, in tegenstelling tot de grote gezelschappen, staan ze er steeds alleen voor, één tegen allen, of tegen niemand. In beide gevallen even zwaar om dragen. Bij de grotere gezelschappen, waar equipes de baan opgaan, hebben de jongens steun aan mekaar. Vallen de lokalen tegen, dan kunnen zij zich nog altijd aan mekaar optrekken, in het geval van de kleine gezelschappen die zich slechts één technicus kunnen veroorloven, is dat nooit het geval en dat geeft soms aanleiding tot moedeloosheid.

FOTO · KEOON · ANTWERPEN

De Gebiologeerden Tekst: Bas Teeken · Regie: Peter Van den Eede · Cie. de Koe, Seizoen '90-'91 & '95-'96

Dit brengt het gesprek bijna automatisch op te groot opgezette producties. Het productiehuis vergaloppeert zich tijdens de repetitieperiode en laat tijdens het proces het decor en de belichting steeds maar groeien en groeien, tot dan opeens het moment van de waarheid aanbreekt, en het camionnetje te klein is geworden, de bouwtijd te kort, de belasting voor één man, te groot. Marc werpt hierbij op dat dit bij 'De Koe' nooit het geval is geweest en ook nooit zal zijn. Hier gaat men uit van de concrete gegevens, vervoercapaciteit en potentieel aan technische mensen. Dit is volgens hem geen beknotting van de artistieke vrijheid, maar wel een nuchter inspelen op de realiteit. De makers van het product weten van in den beginne waar zich aan te houden. Anderzijds is het ook zo dat de techniek van bij de aanvang van het productieproces creatief meewerkt aan het project, en daardoor veel van de beperkingen kan ombuigen tot voordelen, of elementen, die positief bijdragen tot het eindresultaat.

Jan springt eventjes op de trein van het niet overschrijden van een budget en citeert "Lucifer" waar dit wel is gebeurd. Marc countert de opmerking met de nuchtere vaststelling dat het hier ging om een coproductie waarbij de coproducent zich heeft geëngageerd voor de overschrijding.

De macho-wereld

Dan komt nog een delicaat puntje ter sprake. De vrouwelijke reistechnicus. Jan heeft het hier over positieve discriminatie. De dames in kwestie, tenminste de dame waar hij heeft mee samengewerkt, werd overal ontvangen op een voorkeursbehandeling, ondanks het feit dat ze keer op keer de voorstelling in gevaar bracht door haar onoordeelkundig omgaan met dat facet van de voorstelling dat haar was toevertrouwd.

Door het onderwerp, of is het door de duvels en de rode wijn, worden de gemoederen verhit. Marc citeert een "technica" die, meer dan eens, en op verschillende plaatsen, ronduit schabouwelijk en macho is behandeld, tot echte handtastelijkheden toe. Dit kan voor Marc helemaal niet door de beugel en is tekenend voor de mentaliteit van sommige theatertechnici. Hij citeert Lennon "Woman is the nigger of the world".

Ik besluit dan, gezien het late uur en de verhitte gemoederen hier ook maar het gesprek af te ronden, en mijn oor eens te luisteren te leggen bij een van die dames binnen het circuit.

einde

ALP LIFT

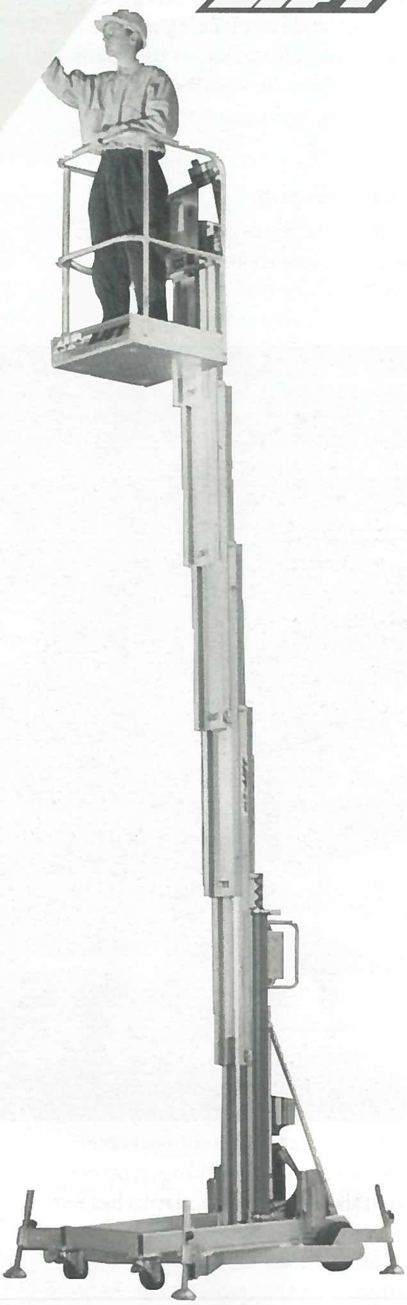

• 3 modellen met werkhoogte tot 11m.
• Korte stabilisatoren: dicht bij de muur werken is mogelijk (grondvlak slechts 1m34 bij 1m25).
• Conform de laatste Europese veiligheidsnormen (CE).

• 3 modèles avec une hauteur de travail jusqu'à 11m.
• Stabilisateurs courts: travail près du mur est possible (surface au sol de 1m34 par 1m25).
• Conforme aux principales normes de sécurité européennes (CE).

Industriezone "Berkenhoek" • B-2861 O.L.V.Waver
Tel.: 015/75.49.59 • Fax: 015/75.62.88

VERBIEST nv.

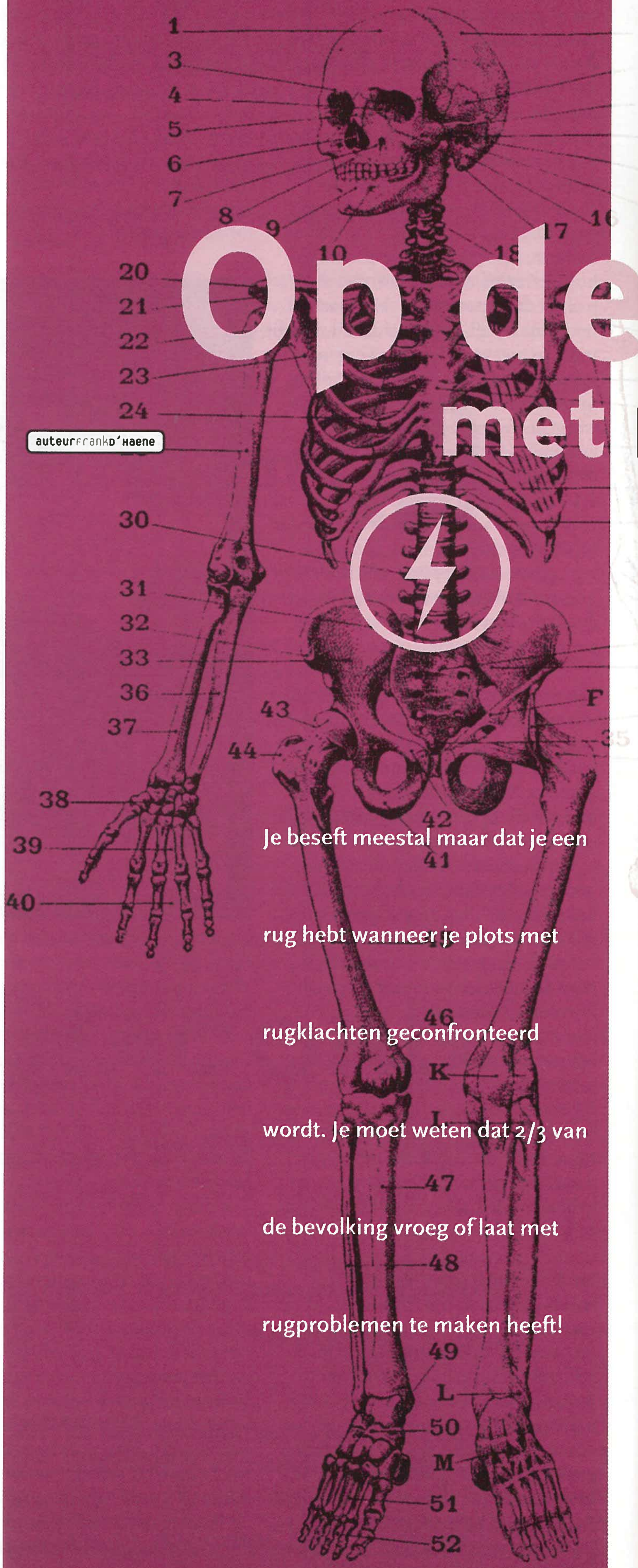

Op de ... met

auteur Frank D'Haene

Je beseft meestal maar dat je een rug hebt wanneer je plots met rugklachten geconfronteerd wordt. Je moet weten dat 2/3 van de bevolking vroeg of laat met rugproblemen te maken heeft!

sofa...,
nkel Lumbago & tante Hernia!

Nu zijn er mensen die door hun werksituatie die aanleiding tot klachten (bewust of onbewust) zelf in de hand werken. En ik denk wel dat theatertechniekers tot die risicogroep behoren. Laat ons ook direct stellen dat we misschien niet in staat zijn een aantal oorzaken volledig weg te nemen, maar wel dat we ze drastisch kunnen verminderen. Hier volgt 1 praktisch voorbeeld.

In veel theaters en culturele centra wordt er gewerkt met verstelbare praktikabels. Dit zijn die lompe (meer dan 40 kilogram) stukken van 2 meter op 1 meter. Gewoonlijk worden ze horizontaal op elkaar gestapeld. Met twee personen til je ze op en worden ze op een platenwagen geplaatst.

▸ *foto 1*

Daarbij loopt het bij de eerste persoon reeds fout, bij het tillen gaat hij niet door de knieën.

Bij het op de wagen plaatsen wordt de rug in gebogen positie ongunstig belast.

▸ *foto 2*

Wanneer de wagen gelost wordt, gebeurt dit opnieuw.

De oplossing...

Na enig denkwerk en veel overleg zijn we erin geslaagd het verplaatsen van praktikabels toch comfortabel te laten gebeuren.

Bij Overtoom kochten we een mini-stapelaar. Die gaan we nu zodanig aanpassen tot we een wagentje hebben zoals op ▸ *foto 3*.

Werkwijze

1. De wielen

Aangezien we in het gebouw haakse bochten moeten nemen, zijn de gemonteerde vaste wielen niet bruikbaar. Met een slijpmachine worden de voorste profielen kort afgezaagd.

De zwenkwielen worden gedemonteerd. Nu gaan we het origineel zwee-ijzer verlengen met een ander stevig zwee-ijzer. De zwenkwielen monteren we nu op de voorkant. In de handel zoeken we stevige wielen van dezelfde diameter maar met rem, en die monteren we op de achterkant. De voorste wielen staan nu wel iets hoger, namelijk de dikte van het zwee-ijzer.

Daardoor loopt de wagen, en zeker bij belasting, niet recht. Vandaar de noodzaak om met vloten de voorste wielen op dezelfde hoogte te brengen als de achterste.

2. Het plateau

Het plateau is te groot. Het overtollige gaan we afslijpen. Hetgeen overblijft, is afhankelijk van de dikte van het kader van de praktikabels.

Onze prak's zijn 8 cm dik + we rekenen een speling van 2 cm + de dikte van de lat tegen het afglijden 2,5 cm = 12,5 cm. Voor het gemak van werken laten wij 14 cm van het plateau staan. Met 2 bouten en moeren zetten we het stukje meubelijzer vast.

Wanneer het plateau nu volledig beneden staat, is de afstand grond t.o.v. bovenkant van het meubelijzer + 1 cm = de afstand grond tot de onderkant van de verticaal gestapelde praktikabels.

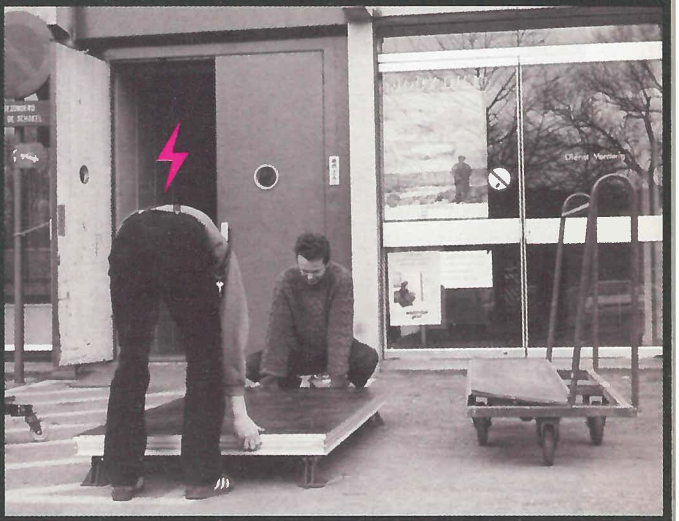

Foto 1

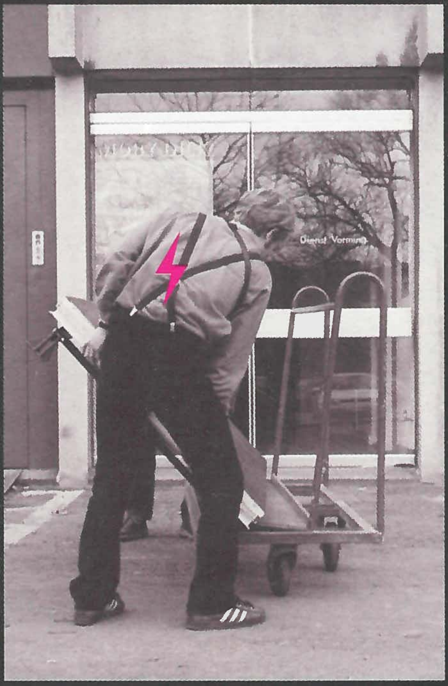

Foto 2

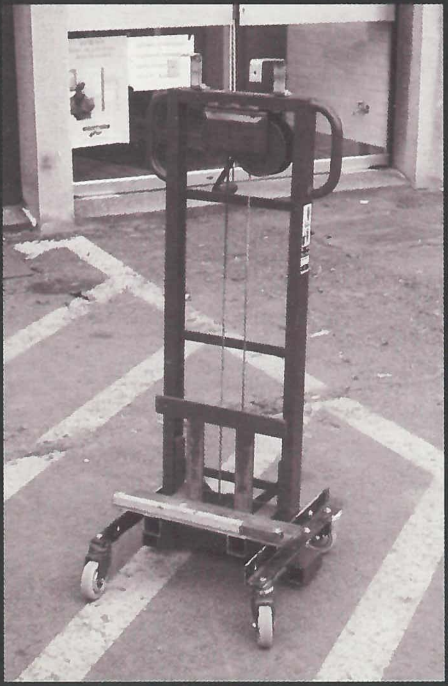

Foto 3

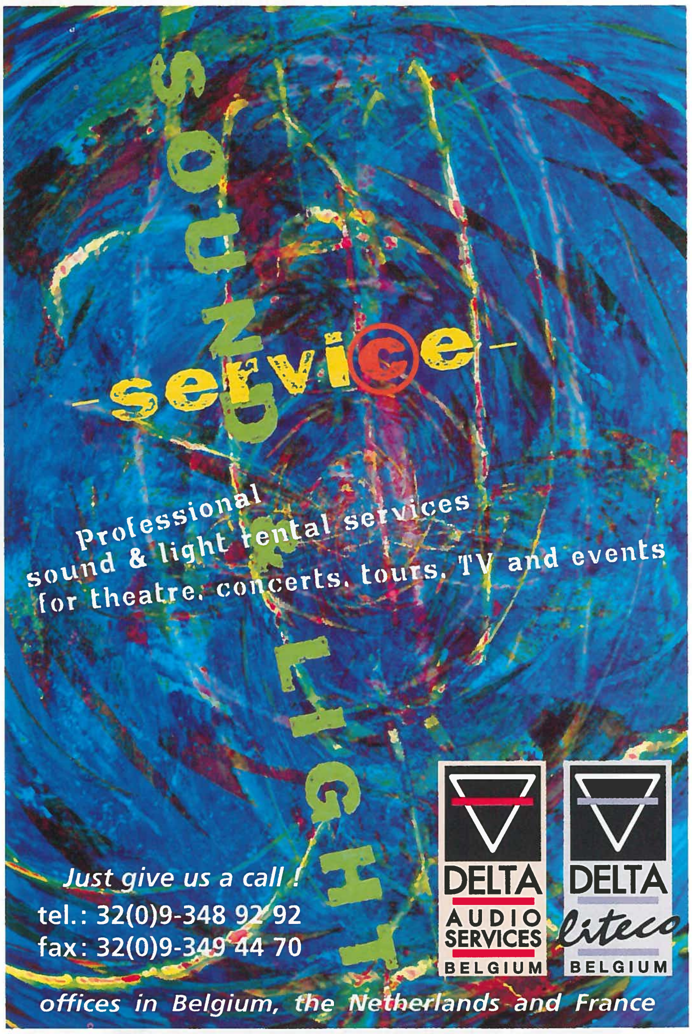

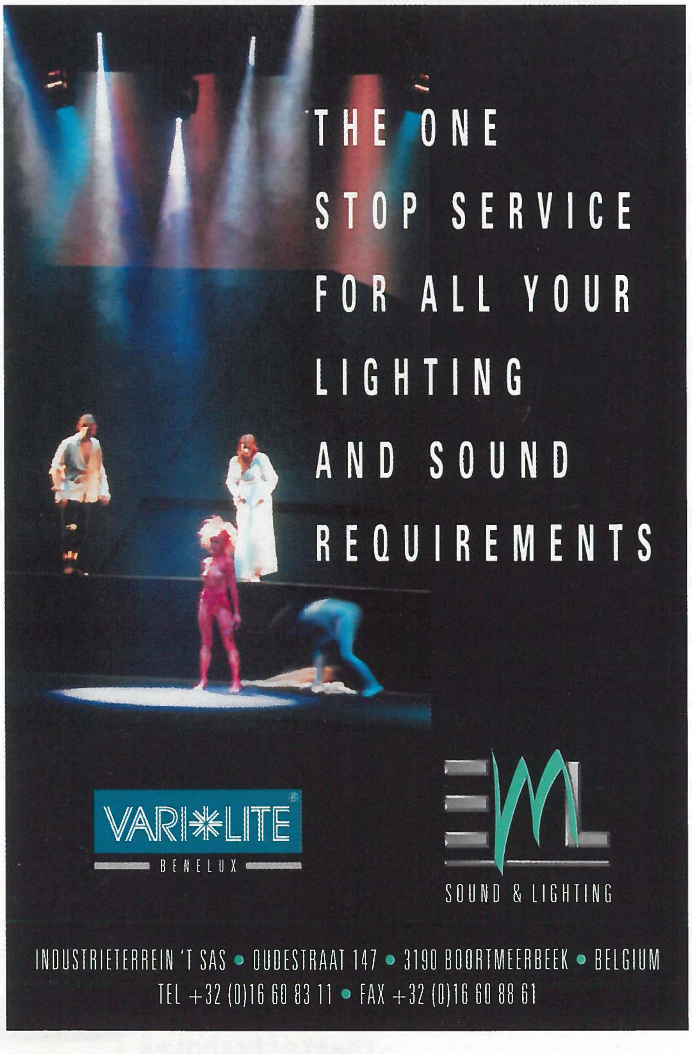

Spaar

Foto 4

3. Stapelen prak's

▸ *foto 4*

Om met het wagentje de podiumstukken te kunnen nemen, gaan we ze verticaal stapelen op 2 bakken. De hoogte van de bakken is afhankelijk van de hoogte van de bovenkant van het gemonteerde meubelijzer + de noodzakelijke speling. Nu kunnen we met het plateau onder de praktikabel rijden. We draaien het plateau omhoog en de praktikabel komt mee.

▸ *foto 5*

4. Bovenvergrendeling

Om het helemaal veilig te maken, is het nodig dat de elementen bovenaan gegrepen worden. We kunnen dit doen met stevig (4 mm) ijzer dat we in de gewenste vorm gaan verbuigen. Hier houden we een speling van 5 cm.
Om de praktikabel te vergrendelen moeten we hem 10 cm opdraaien. (Bemerk ook het lachend gezicht!)

▸ *foto 6*

5. Opstelling

Rem opzetten. Poten openplooien op de gewenste hoogte. Element zakken tot onder de bovenvergrendeling. Laten overhellen tot de 2 pootjes op de grond rusten. Daarna hoef je enkel nog de helft van het gewicht over te trekken tot de twee andere poten ook op de grond

Ter informatie:
Overtoom
tel. 02/583 01 01

rug, gebruik uw hoofd!

Foto 6

Foto 7

staan. Wegdoen gebeurt in omgekeerde volgorde.
▸ *foto 7*

6. Veilig stapelen

Wanneer de elementen op hun (smalle) kant staan, is het risico niet denkbeeldig dat ze kunnen omvallen. Daarom hebben we de blokjes waarmee men de prak's koppelt, doorboord en er een bout met schuine kop op vastgezet. Dit hulpstukje schuift men in de boord en met stevige elastieken (auto- binnenband) houdt men alles samen.
▸ *foto 8 & 9*

Alle podia krijgen op hun beide lange kanten een middenmerk. Bovenaan het wagentje staat in het midden een pijl.

7. Nadelen

- Aankoopprijs. Wie dagelijks met podia werkt moet deze aankoop zeker kunnen motiveren t.o.v. de directie of overheid. Een platenwagen kost toch ook een kleine 16.000 BEF.
- Trappen blijven een probleem. Het is natuurlijk geen vliegmachine dat we gemaakt hebben. Alhoewel het wagentje aan zijn beide "oren" waarschijnlijk te takelen valt. Wie probeert?
- De bakken waarop de prak's gestapeld worden, blijven staan. Wanneer men dus geen vaste opslagruimte heeft, staan die krengen steeds in de weg.

8. Voordelen

- Comfortabel. Je rug wordt minimaal èn op de goeie manier belast.
- Snelheid van werken. Eenmaal vertrouwd met de werkwijze, kan men vlotter bouwen en afbreken.
- Om wandelaars in het gebouw akoestisch van onze komst te verwittigen, wordt onze wagen binnenkort zelfs met een toeter uitgerust.
- Het apparaat is vrouwvriendelijk.
- En voor de boekhouders... vanaf nu kan 1 persoon praktikabels bouwen en afbreken!

9. Besluit

Net zoals Copernicus zijn medemens moest overtuigen dat de zon het centrum is van het zonnestelsel, zo is het ons lot onze medemens van het nut van het wiel (met zijn vele toepassingen) te overtuigen.

einde

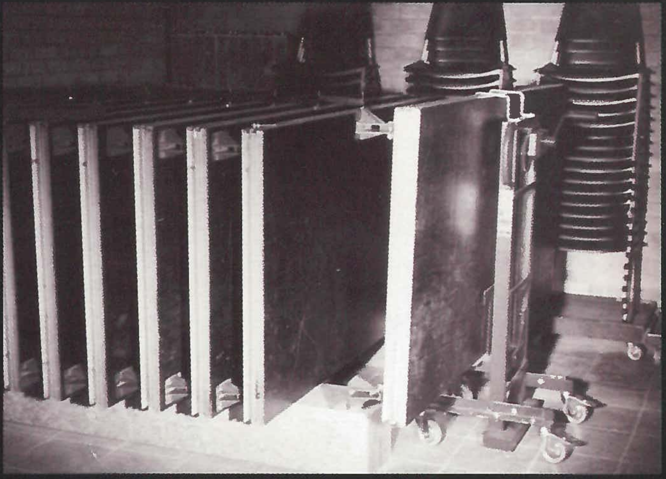

Foto 8

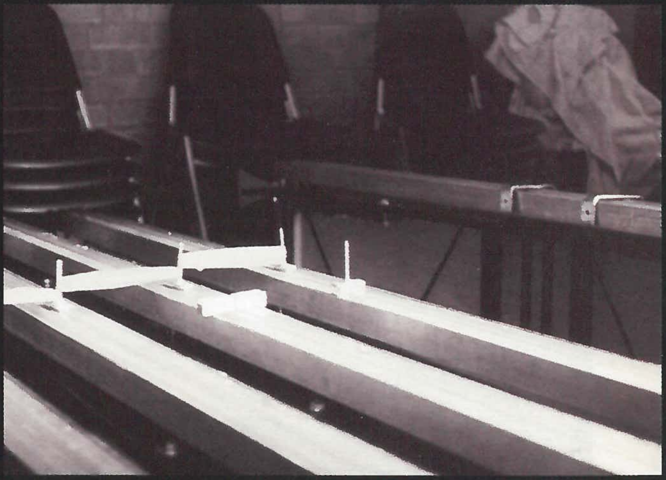

Foto 9

Bek opgezet, veren aangetrokken, vogelzaad geslikt, peper in de reet... en vliegen!

Het vliegwerk van Kommil

auteur ROSE WERCKX

Wat de mensheid al duizenden jaren alleen in zijn dromen kon, wat Icarus, Da Vinci en

TO · WOLF & WOLF FOTOGRAFIE GENT

Panamarenko vruchteloos probeerden, het bleef wachten op Walschaerts en Walschaerts: De vliegende Vlamingen!

Helden worden ze nu genoemd, godenzonen soms. Persoonlijk blijven de heren van Kommil Foo er nogal rustig onder, bescheiden zelfs: "Vliegen is simpelweg het uitstellen van vallen."

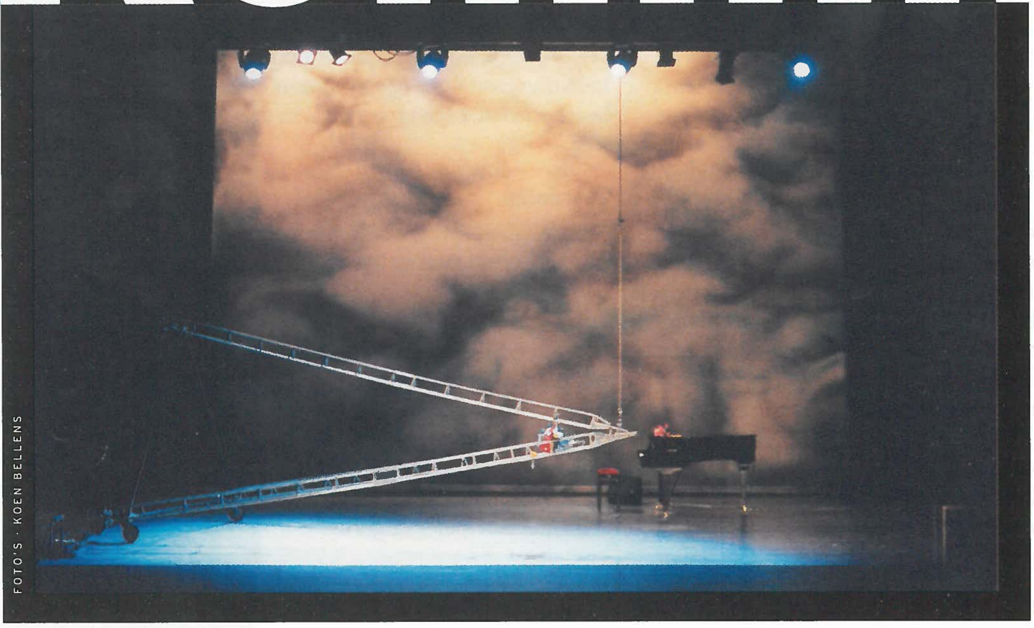

FOTO'S · KOEN BELLENS

"Bek en vleugels?"

De Walschaerts zijn twee broers: Mich en Raf, zij brengen dit seizoen de productie "Bek". Rode draad in deze cabaretvoorstelling is het leven van hun grootvader: Louis Walschaerts, 'n man met één passie: vliegen, de ruimte ontdekken.
Het duo kreeg in het werkproces de hulp van Wim De Wulf, die als regisseur aan het verhaal sleutelde en Koen Bellens die in samenspraak met hen het decor, het licht en het geluid ontwierp. Het is geen sinecure om op 'n eenvoudige manier "het ontstijgen van de aarde" scenisch weer te geven.

Bij het binnenkomen ziet de toeschouwer een grote schaal met twee enorme eieren hangen, zij lijken in labiel evenwicht, de omgeving is donker met een magische lichtcirkel op de vloer. Nadien wordt dit symbolisch beeld gemanipuleerd door het duo, 'n pas ontloken ei valt naar beneden. Vraagt Mich: "Hebde dà zien vliegen?" Waarop Raf ant-

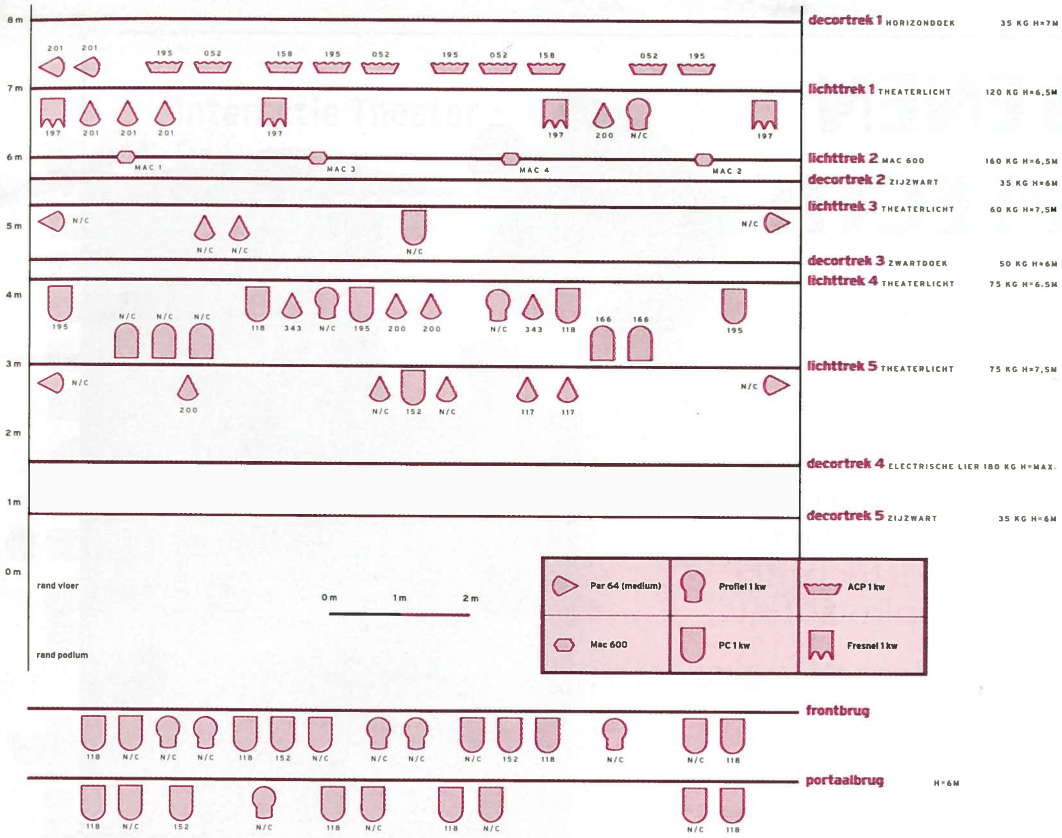

LICHTPLAN · KOEN BELLENS

Foo

woordt: "Zien vallen, ja." Droombeeld en realiteit staan hier diametraal tegenover elkaar, een krachtige beginscène!

Plots duikt er een... derde acteur op, het is een driehoekige stalen constructie op wielen van ± 5 meter hoogte, met een klein mechanisch nest in de kruin.
Het eenvoudig volume geeft diverse speelmogelijkheden: het kan de acteurs optakelen, schuinliggend wordt het een groot vliegtuig, met een horizontale plank erin, een rustbank.
Zoals de acteurs steeds hun eigen plek bepalen op de scène, zo gaat telkens de mobile structuur zijn plek determineren in verhouding tot de acteurs, het lijkt soms een absurd gevecht. Het geheel verwijst naar het "spel van een kind: karton en verbeelding".
De verschillende episodes spelen zich af op 'n zilvergrijze balletvloer met in de achtergrond een infini met geschilderde wolkjes à la Magritte.

Buiten de noodzakelijke muziekinstrumenten: piano, gitaar, viool en mondharmonica zijn de attributen eenvoudig: twee vierkante taboeretten, sigaar, bloemen, vleugels en "speciale verf" om onzichtbaar te maken, een prachtige vondst binnen het verhaal.

einde

BOUWSTENEN VOOR PERFECTIE

KS LUIDSPEKERS

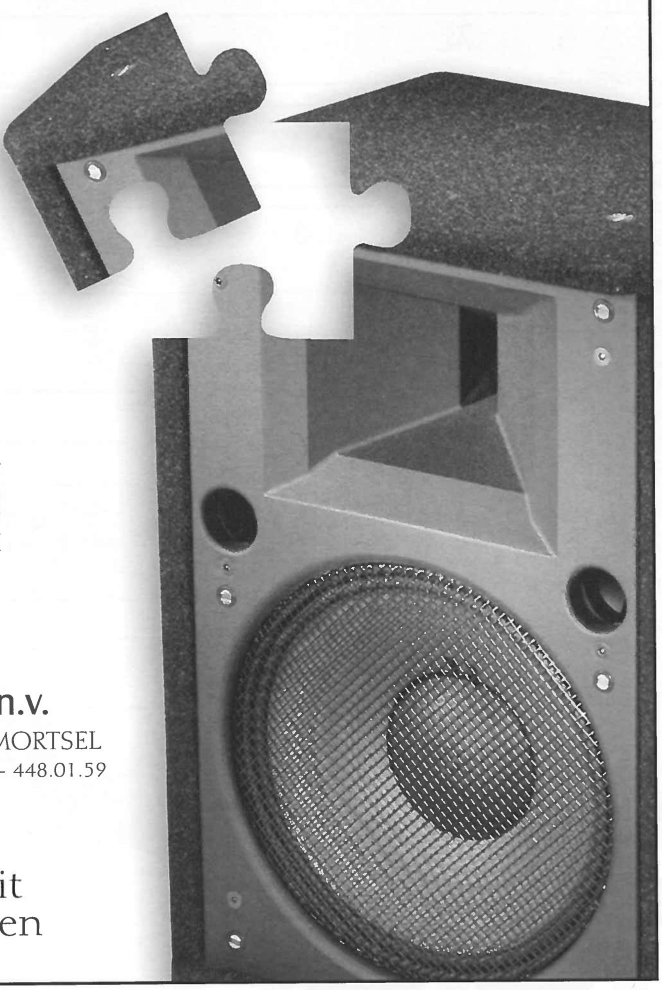

- als verstaanbaarheid belangrijk is
- de digitale stap richting perfectie
- een 'must' voor geluidstechnici
- compact, krachtig en topkwaliteit

SLP b.v.b.a.
Rijnkaai 31 - 2000 ANTWERPEN
tel: 03 - 227.50.30 fax: 03 - 234.97.17

AUDIOPROF n.v.
Krijgsbaan 23 - 2640 MORTSEL
tel: 03 - 448.01.60 fax: 03 - 448.01.59

KS een gewaarborgde kwaliteit voor alle geluidstoepassingen

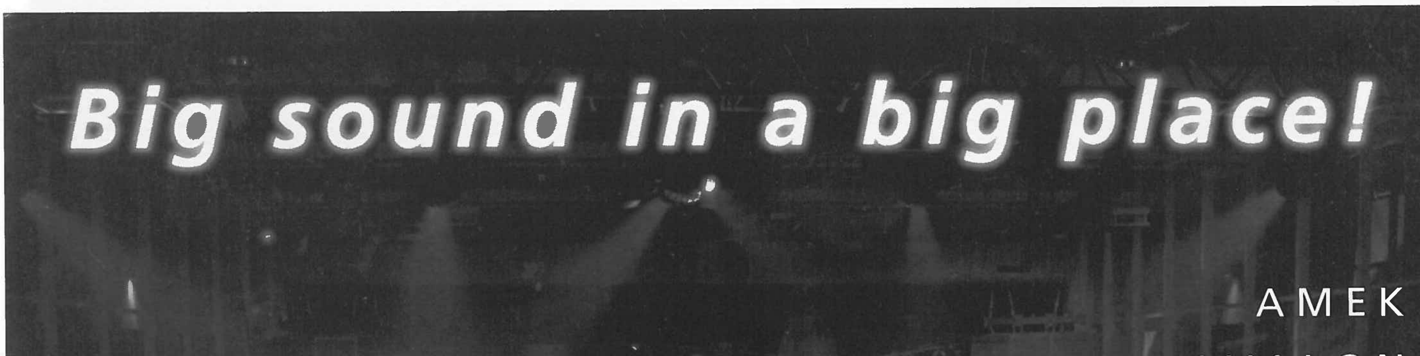

Kort nieuws

Interactie Theater - Poëzie

In Watou zullen dit jaar de dertig beste werken uit de collectie van het Museum van Hedendaagse Kunst in Gent te zien zijn. De selectie gebeurt door Jan Hoet, die samen met Sam Bogaerts en Herman Verschelden (Theater Malpertuis) die dertig kunstwerken confronteren met de poëzie van dichters uit Vlaanderen. Meer dan andere jaren zullen de gedichten een stem krijgen door de medewerking van diverse acteurs en actrices. Bovendien wordt getracht om woord en beeld verrassend te enten op de omgeving!

Watou '98 *loopt van 28 juni tot en met 6 september*

F.G. Lorca wordt dit jaar gevierd!

Dit jaar is het precies honderd jaar geleden dat in Granada de Spaanse dichter en toneelauteur, maar ook plastisch kunstenaar en componist, F.G. Lorca werd geboren.
Om de verjaardag ook in Vlaanderen weerklank te geven, werd onlangs de vzw Lorca '98 opgericht. De activiteiten van deze vzw omvatten –behalve de uitgave van het herdenkingsboekje "Frederico"– de rondreizende tentoonstelling "Frederico Garcia Lorca/ Woorden, Beelden", en een muziek- en toneelproductie in de Antwerpse Monty. In het najaar brengt galeriehouder Ronny van de Velde in Antwerpen een tentoonstelling van het grafisch werk, met unieke manuscripten en tekenwerk van G. Lorca.

Inlichtingen **Lorca '98 vzw**
Oude Graanmarkt 20 bus 21
1000 Brussel
fax 02/513 86 30

Frits van den Haspel-prijs

Naar aanleiding van het ontslag van Frits van den Haspel uit het bestuur van de Vereniging voor Podiumtechnologie, heeft de VPT besloten om een Frits van den Haspel-prijs op te richten.
Deze prijs zal uitgereikt worden aan theatertechnici die zich bijzonder onderscheiden hebben op het gebied van de theatertechnologie, zowel in de praktijk als in de nationale en internationale ontwikkeling van de opleiding.

Jonge Theatermakers

De Theaterwerkplaats van de Provincie Limburg steunt ieder jaar een aantal projecten van jonge theatermakers. Wie in aanmerking wil komen, moet voldoen aan drie voorwaarden:

- de projectindiener is max. 5 jaar afgestudeerd aan een professionele opleiding
- het projectvoorstel is concreet én goed gemotiveerd
- het projectvoorstel wordt ingediend vóór 30 juni '98.

Inlichtingen Ann Van Gele
Provinciaal Centrum voor Theater - Dommelhof
Toekomstlaan 5
3910 Neerpelt
tel. 011/64 27 05

Zaal te huur

Sinds augustus '97 beschikken de theatergezelschappen Vlinderboom & stinkzwamexperimenten en Tirasila over een eigen werkruimte, gelegen in de Van Aastraat 83 te 1050 Elsene. Deze ruimte kan ook door andere theater- en dansgezelschappen of -projecten gebruikt worden (750 BEF per dagdeel van 4 u.). De werkruimte is 80 m², kleedkamer, douche en keuken.

Inlichtingen Vital Schraenen
tel./fax 02/537 09 23

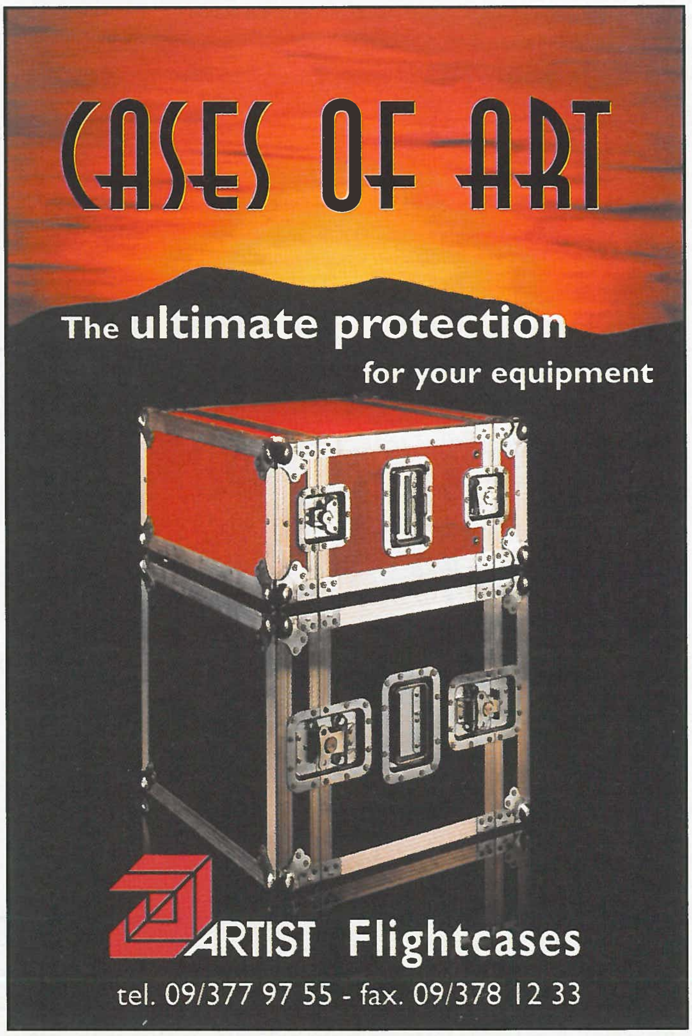

Evolutie van de theatermachinerie

Geschiedenis en ontwikkeling van de theatertechniek

auteur dré parden

Deel 6

Het toneel en het ondertoneel

In deel 4 van deze reeks: "Het Italiaanse Theater" werd de geschiedenis en ontwikkeling van het boventoneel besproken. In dit nummer sluiten wij daarop aan met de bespreking van het toneel en het ondertoneel en besluiten daarmee de reeks over de ontwikkeling van de theatermachinerie.

Het ondertoneel van de Bourla-schouwburg in Antwerpen

In nr. 5 van Proscenium hebben wij reeds een aanvang gemaakt met de bespreking van de evolutie van de belichtingstechniek.
In een eerste aflevering hadden wij het over de evolutie van de lichtbronnen.
In een volgend nummer zal de evolutie van de lichtregeling besproken worden.

Het toneel

Het eerste wat opvalt bij het betreden van de scène van een Italiaans theater is de helling van de vloer. Vanaf het voortoneel loopt de scènevloer naar achter toe omhoog. Deze "pente" bedraagt meestal 4% en is typisch voor een klassiek theater.

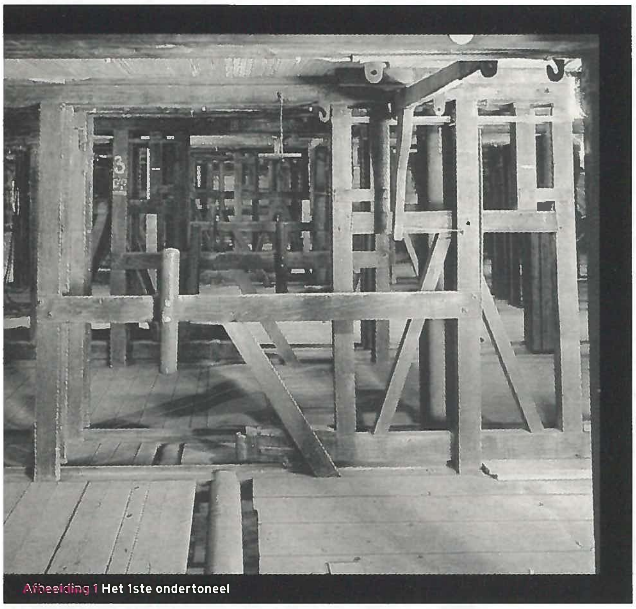
Afbeelding 1 Het 1ste ondertoneel

Nochtans, vanuit de zaal bekeken, valt deze helling niet op, wat bewijst dat de architectuur van de zaal en de scène perfect op mekaar waren afgestemd. De helling van de parterre is zeer gering in vergelijking met de toeschouwersruimten die men nu bouwt.
Het feit dat de hellingen van parterre en scène naar mekaar toelopen, waarborgt niet alleen een goede zichtbaarheid, maar verhoogt ook de betrokkenheid van het publiek bij het spektakel.
De "pente" heeft nog een tweede doel: nl. de perspectiefwerking en dieptewerking van het decor versterken. Om dit duidelijker te maken moet een beschrijving van de toneelvloer gegeven worden.
Van vooraan te beginnen spreekt men van 1ste plan, 2de plan, enz. Deze benamingen vindt men ook terug bij acteurs en zangers en verwijzen naar de plaats die zij op het toneel mochten innemen. Alleen de grote sterren mochten op het voorplan treden.

Het vaste gedeelte van de toneelvloer, wat het speelvlak betreft, bestaat enkel uit houten balken die "kaken" genoemd worden. Deze kaken begrenzen de plans. Elk plan bestaat uit uitneembare of wegschuifbare vloerpanelen. Deze vloerpanelen zijn meestal ± 1,5 m x 1,2 m groot. Zij kunnen weggenomen worden om bvb. een trap vanuit het ondertoneel te plaatsen. De wegschuifbare panelen worden gebuikt als er tijdens de voorstelling een decorverandering vanuit het ondertoneel moet plaatsgrijpen.
Aan de buitenzijde van het speelvlak kan door middel van een onder de scène aangebrachte hefboom het buitenste paneel op een lager gelegen geleider zakken, een soort van wissel dus. Door middel van een touw kunnen een of meerdere vallen, zoals de machinisten de panelen noemen, onder het zijtoneel getrokken worden. In de ontstane opening kunnen, door middel van handbediende met tegengewichten uitgeruste liften, personen en decorstukken vanuit het ondertoneel op scèneniveau gebracht worden.

▶ *afbeelding 1*

Tussen de kaken van het smalle gedeelte van elk plan bevinden zich gleuven over de hele breedte van het toneel, tot in de zijtonelen. In deze gleuven bewegen de coulissewagens die in het eerste ondertoneel op een rail rijden. Daarover meer in de beschrijving van het ondertoneel.
Indien de gleuven, in machinistentaal "costières", tijdens een voorstelling niet gebruikt worden, kunnen zij door middel van "trappillons" dicht gelegd worden. Dit zijn vullatten die ofwel langs onder in de gleuven geplaatst worden, men spreekt dan van vaste trappillons voor een quasi permanente afdichting, ofwel langs boven door middel van losse trappillons, vullatten met overstekende metalen lippen die snel ingelegd en uitgenomen kunnen worden.
In de coulissewagens die in de gleuven kunnen bewegen, worden masten geplaatst. Dit zijn houten kepers met metalen dwarsstukken. Door middel van slagtouwen worden de decors aan de masten bevestigd. De wagens worden dan op hun merk naar binnen gereden.
Wanneer dit op elk plan links en rechts gebeurd is, ontstaat een toneelbeeld.

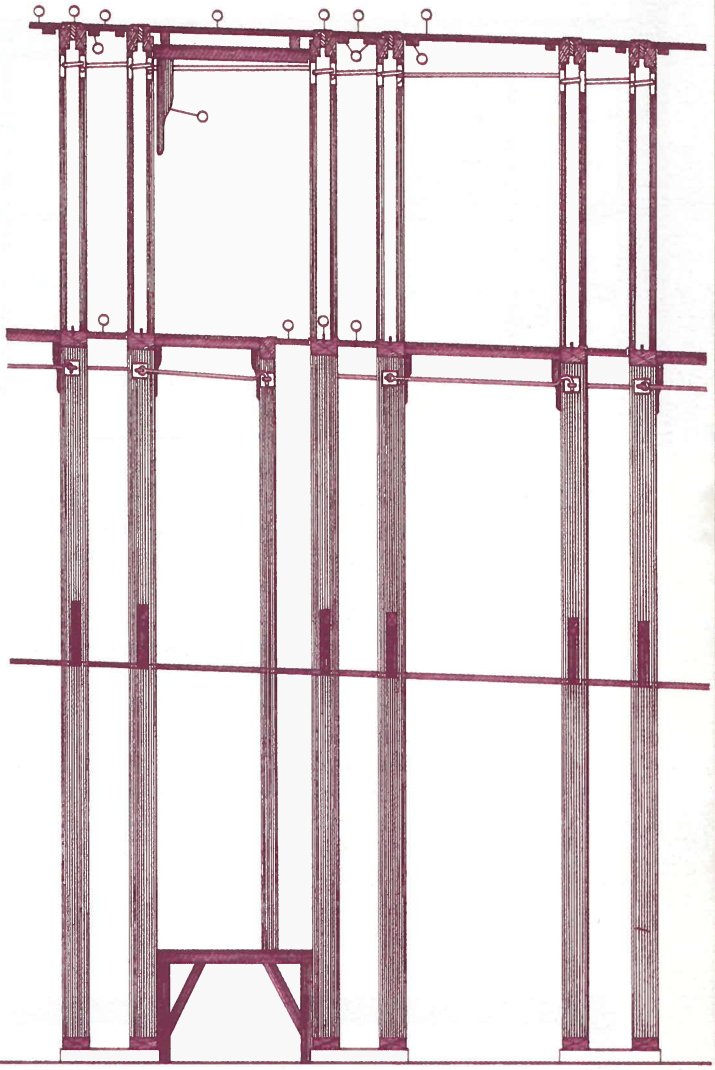
Rechts een coulissewagen, rechtsboven een hefboom waarmee men een zogenaamde "bal" kan laten zakken en zijdelings wegschuiven.

Abeelding 2 Doorsnede van het ondertoneel

Aangezien er op elk plan twee gleuven zijn, was het mogelijk steeds een volgend toneelbeeld klaar te hebben. Het eerste beeld kon bijvoorbeeld op de voorste wagens gemonteerd staan en het tweede op het achterste. Een verwisseling van decor bestond dus gewoon in het uitrijden van een beeld en het inrijden van het volgende. Daarna kon in het zijtoneel reeds het volgende beeld klaargemaakt worden.

Het spreekt vanzelf dat voor dit coulissesysteem uitsluitend vlakke decors gebruikt werden en dat de schildering van zeer groot belang was. Belichtingseffecten werden geschilderd, bvb. lichtstralen, schaduwen e.d. en waar reeds sprake van was: de perspectiefschildering was een zeer belangrijke wetenschap.

Het ondertoneel

▶ *afbeelding 2*

Zoals op de afbeelding duidelijk te zien is, bestaat het ondertoneel uit verschillende verdiepingen. De vloeren van het eerste en van het tweede ondertoneel volgen de helling van de toneelvloer.

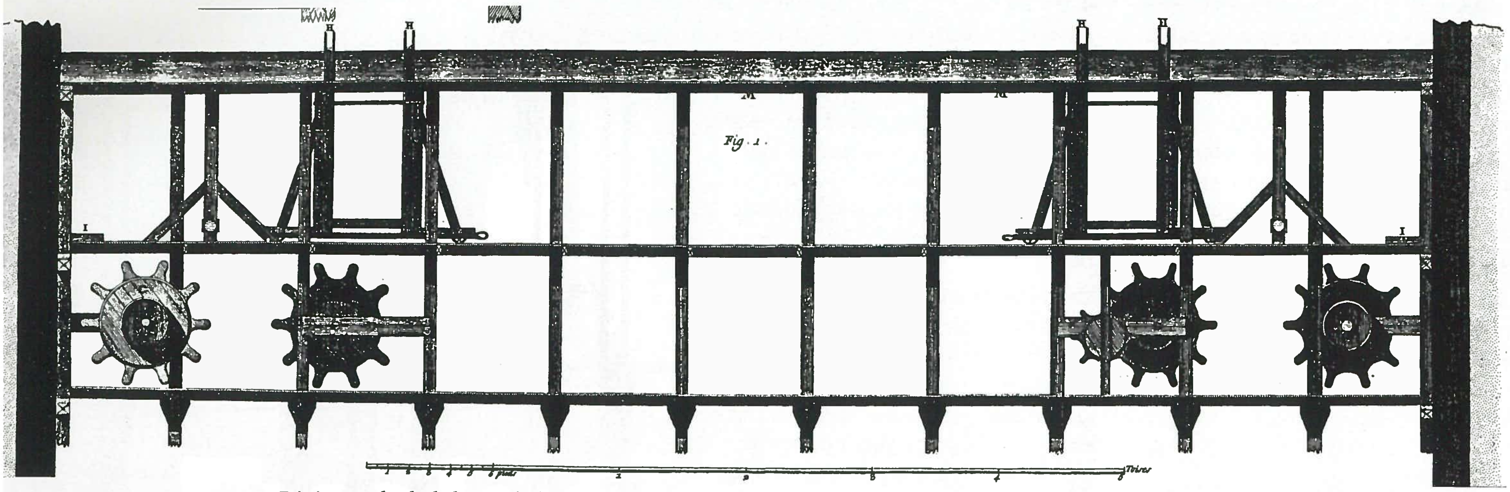

Afbeelding 3
Coulissewagens

Dit is noodzakelijk om de bewegende delen loodrecht te houden. Evenals de toneelvloer bestaat de vloer van het eerste ondertoneel uit wegneembare panelen zodat liften of andere hefplateaus die op de vloer van het tweede ondertoneel staan opgesteld, eventueel met een opbouw kunnen uitgerust worden. De voornaamste elementen op de vloer van het eerste ondertoneel zijn de rails voor de coulissewagen en de coulissewagens zelf. De rails bevinden zich loodrecht onder de gleuven in de toneelvloer.

▸ *afbeelding 3*

Er bestaan zowel enkele als dubbele coulissewagens. Door middel van masten die in de openingen van de wagens worden geplaatst, ontstaan op scèneniveau verplaatsbare vasthechtingspunten. De masten kunnen zowel gebruikt worden voor het vasthechten van decoronderdelen als voor het dragen van belichtingstoestellen.
De coulissewagens kunnen zowel met de hand als machinaal bewogen worden. De wijze van gebruik hangt uiteraard af van het te verplaatsen gewicht. Voor het verplaatsen van zwaardere lasten kan weer gebruik gemaakt worden van windassen of tamboers.
Aan de wagens worden touwen vastgehecht die via omlooprollen naar de cylinder van de tamboers geleid worden. Die staan opgesteld in het tweede ondertoneel.

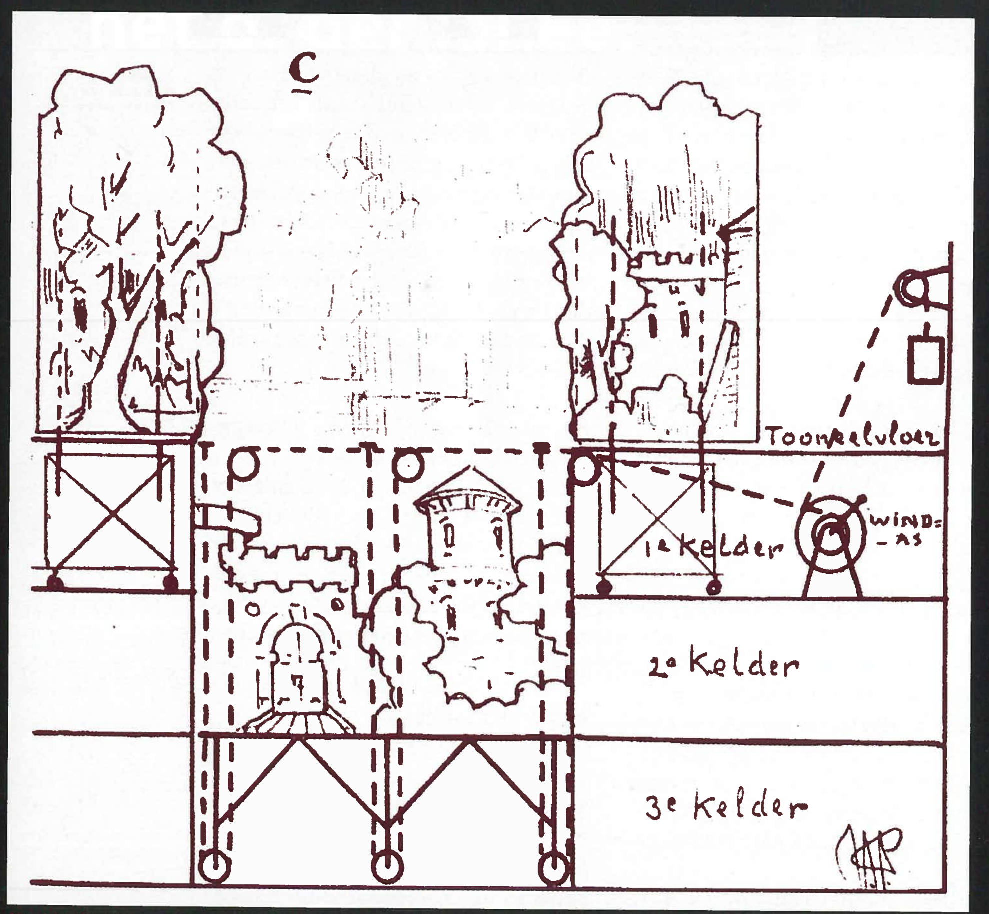

Afbeelding 4 Hefplateau met tegengewicht en tamboer

De vloer van het tweede ondertoneel is vooral werkvloer. Hier worden de elementen opgesteld die een verticale beweging moeten krijgen. Het principe van de beweging is in feite hetzelfde als bij de bovenmachinerie. Ook hier wordt gebruik gemaakt van tamboers, omlooprollen en tegengewichten.

▸ *afbeelding 4*

Om een hefplateau op scènehoogte te hijsen, worden de touwen of kabels aan de onderkant van het toneel bevestigd, lopen dan door omkeerrollen op het laagste punt van het op te hijsen plateau, worden daar omgeleid naar omkeerrollen die zich eveneens onder de toneelvloer bevinden om dan op de cylinder van de tamboer gelegd te worden. Indien het op te hijsen gewicht het nodig maakt, wordt vanaf de grote cylinder een tegengewicht in beweging gebracht.

Net als bij de bovenmachinerie kunnen verschillende elementen gelijktijdig bewogen worden, daarvoor staan op de vloer van het 3de ondertoneel een reeks tamboers opgesteld. Door op de juiste manier de touwen in te scheren is het bijvoorbeeld mogelijk om in een enkel manoeuvre de coulissewagens van bijvoorbeeld plans 1-2-3-4 achter naar buiten te rijden. Een decorwisseling met open doek dus, of zoals het in de machinistentaal nog steeds wordt genoemd: een changement à vue.

▸ *afbeelding 5*

Alhoewel de beschreven technieken gebaseerd zijn op het gebruik van klassieke decors, spreekt het vanzelf dat die ook nu nog door inventieve ontwerpers kunnen gebruikt worden.
In moderne theaters is de toneelvloer tegenwoordig waterpas. Als compensatie voor de zichtbaarheid worden de zitplaatsen in de zaal in amfitheater- of tribunevorm gebouwd.
De moderne toneelbouw kunnen wij in 4 types onderscheiden:

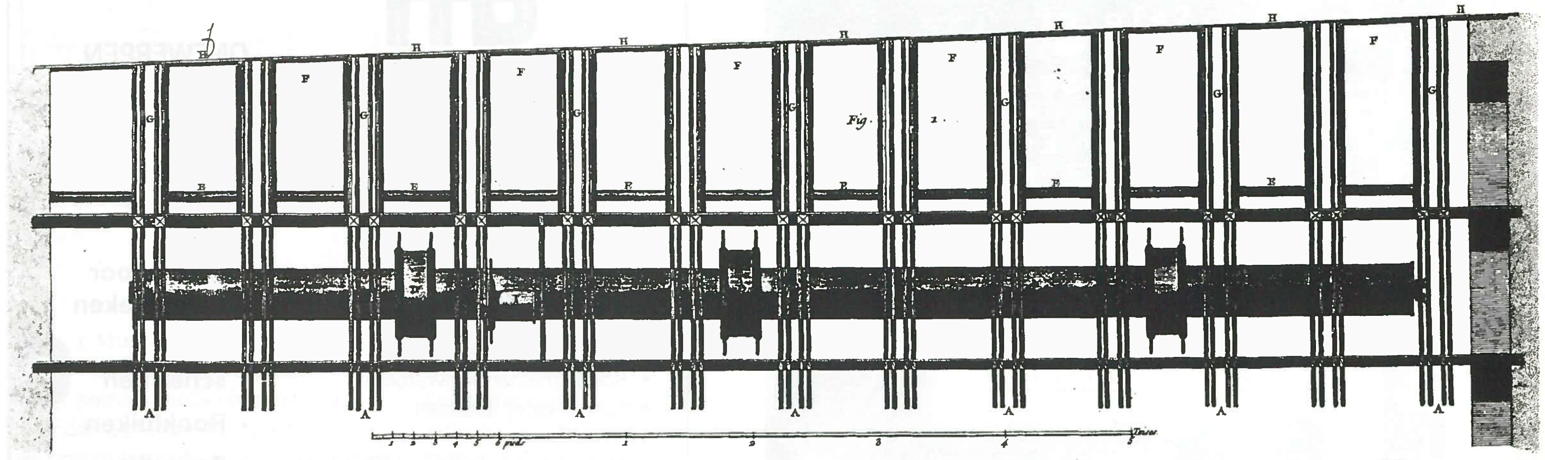

1 Het podiumtoneel, een ten opzichte van de zaal verhoogd speelvlak met in de toneelvloer enkel faciliteiten voor aansluitingen van klank en licht.

2 Het draaitoneel, waarvan de toneelvloer rond een verticale as draait. Men maakt een verschil tussen een draaischijf, waarvan de looprollen op de vaste toneelvloer rijden en een draaitoneel waarvan de looprollen onder het toneel rijden zodat het niveau van toneel en draaitoneel gelijk zijn.

3 Het wagentoneel. Dit systeem vereist een grote oppervlakte. Hiervoor zijn zijtonelen en achtertoneel nodig zodat klaargebouwde decors op het toneel kunnen gereden worden.

4 Het liftentoneel. Hierbij worden in de toneelvloer liften ingebouwd die meestal het totale speelvlak bestrijken.
▸ *afbeelding 6*

Een variant op het liftentoneel is de zogenaamde "Doppelstock-Bühne". Hier zijn twee podia in een hoogteafstand van bvb ± 10 m met elkaar verbonden. Hierdoor is het mogelijk om twee verschillende toneelbeelden boven mekaar te bouwen, of ook om hoge decors met doorgangen en opbouwen te verwezenlijken (Opera in Luik).
Een combinatie van 3 systemen: wagen-, liften- en draaitoneel, vinden wij in de Grote Zaal van de Stadsschouwburg in Antwerpen.
Het draaitoneel is in de diepte uitgebouwd zodat het een draaicylinder wordt. Daarin zitten 4 liften ingebouwd. Vanuit het achter- en het zijtoneel liggen sporen in de vloer die voortgezet zijn op de draaicylinder. Hierdoor is het mogelijk om wagens met opgebouwde decors of decoronderdelen op te rijden.
Als ideaal werd in de jaren '60 een toneel voorgesteld in omgekeerde T-vorm. Naast het speelvlak twee zijtonelen elk uitgerust met een wagen zo groot als het speelvlak. In het achtertoneel een even grote wagen met een ingebouwde draaischijf. Het speelvlak zelf is uitgerust met liften zodat de wagens op toneelniveau kunnen gebracht worden.
Als neusje van de zalm: de vloer van de liften die schuin gesteld kan worden, zodat door het hoogteverschil dat men met de liften kan aanbrengen, een schuin oplopende vloer kan verwezenlijkt worden. En hiermee zijn we terug waar we begonnen zijn: de "pente" van het Italiaans theater.

Het spreekt vanzelf dat alle aandrijvingen van de besproken systemen tegenwoordig allen elektrisch of hydraulisch zijn en bovendien computergestuurd.

Ondanks of misschien juist door deze technisering van het theater, geven de huidige theatermakers er de voorkeur aan om "op locatie" in montagehallen, leegstaande opslagplaatsen en diens meer te spelen.

einde

Afbeelding 5
Tamboers op de vloer van het ondertoneel

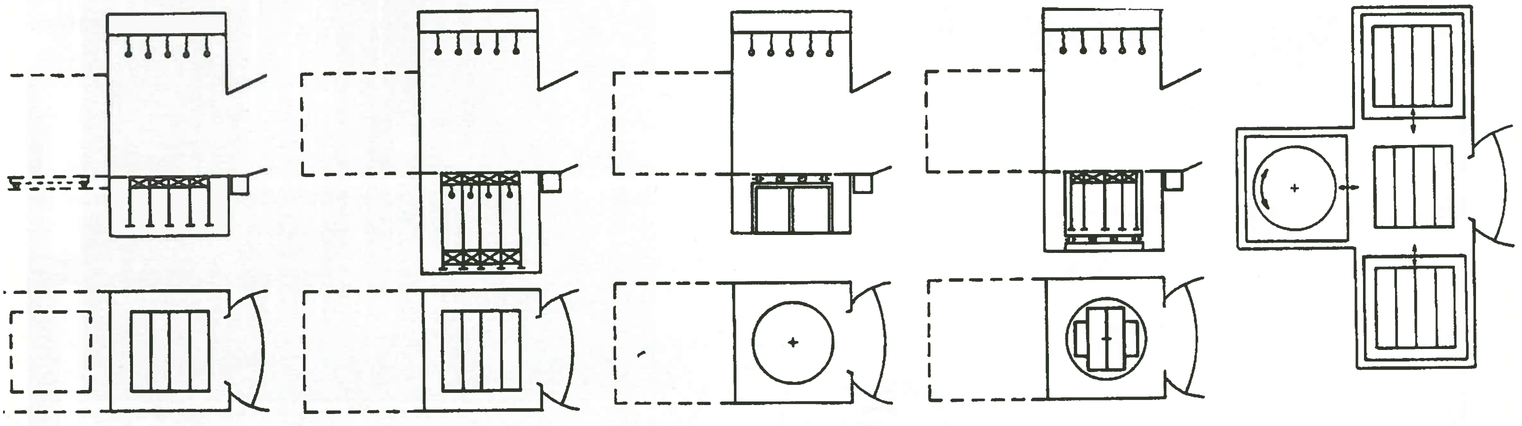

Afbeelding 6
Liftentoneel

Doppelstock-Bühne

Draaitoneel

Draaicylinder

Wagentoneel met draaischijf

Sale of
Professional
AUDIO Equipment

AMPCO
BELGIUM

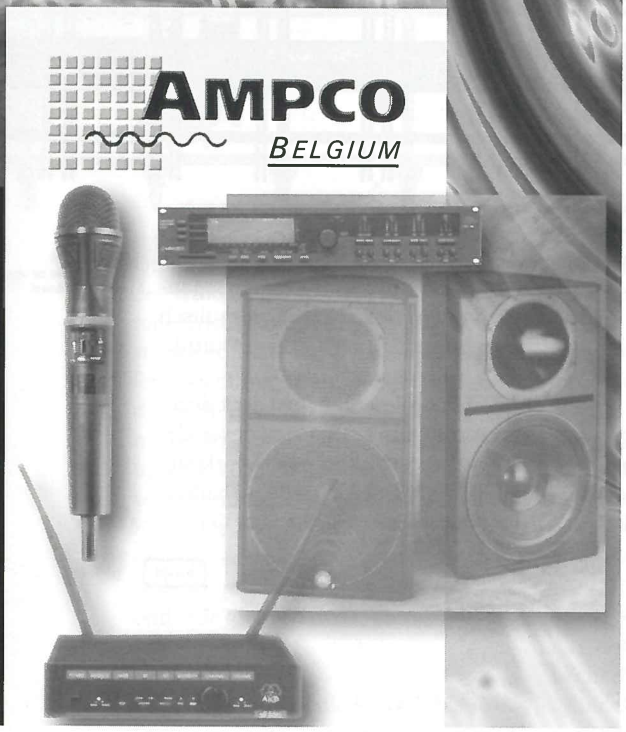

AMPCO BELGIUM HOEK ✱ 76 UNIT 72 ✱ 2850 BOOM
TEL: (03) 844 67 97 ✱ FAX: (03) 844 67 46

dm
MACHINECONSTRUCTIE
DE METS NV

Pr. Pattynstraat 1
8870 Izegem-Kachtem
Tel. 051/33 55 88
Fax 051/31 38 15
E-mail: de_mets@kortrijk.be

REFERENTIES
- Bourla theater (Antwerpen)
- Luna theater (Brussel)
- NTG (Gent)
- Museum voor Sierkunst (Gent)

ONTWERPEN, BOUWEN EN ONDERHOUDEN
- Beweegbare podia
- Podia voor discotheken
- Brand-schermen
- Rookluiken
- Decorliften

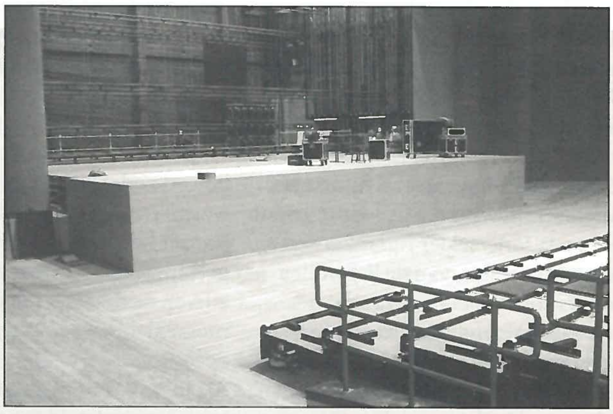

professional flightcases

verpakkingsoplossing op maat
een antwoord op de moeilijkste vereisten

la solution d'emballage sur mesure
la réponse à vos exigeances les plus strictes

LSP S.A.

Rue du plan d'eau 5 • 5580 HAN-SUR-LESSE
Tél.: 084/37.71.16 • Fax: 084/37.82.65

Roden Staal BV voor ontwerp, fabricage, montage en onderhoud van toneelmachines, zoals:

- DECORTREKKEN ELECTRISCH BEDIEND
- DECORTREKKEN HANDBEDIEND
- BRANDSCHERMEN
- LICHTBRUGGEN
- MANTEAU'S
- BEWEEGBARE PODIA
- VARIABELE AKOESTIEK

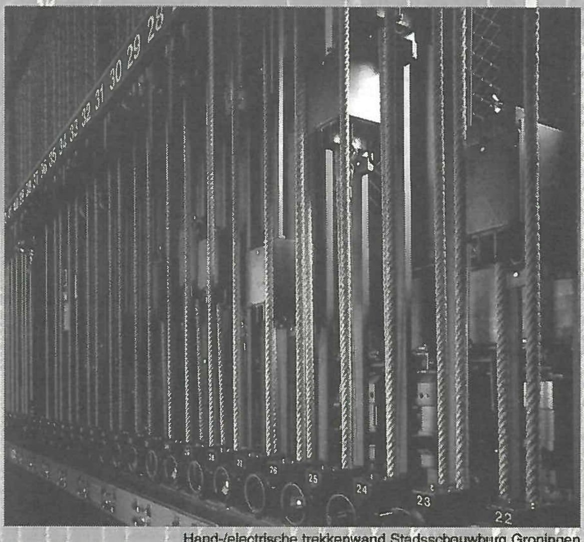

Hand-/electrische trekkenwand Stadsschouwburg Groningen

RODEN STAAL BV

KANAALSTRAAT 64, 9301 LT RODEN
POSTBUS 4, 9300 AA RODEN, NEDERLAND
TELEFOON +31 (0) 50-501 58 55*
TELEFAX ALGEMEEN+31 (0) 50-501 67 25

MusikMesse & ProLight+Sound '98

Van 11 tot 15 maart jongstleden greep de MusikMesse plaats te Frankfurt. Sinds de eerste uitgave in 1980 kent deze jaarlijkse beurs een steeds stijgend succes. Met meer dan 2.000 standhouders uit bijna 50 landen (minder dan de helft uit Duitsland) op ongeveer 120.000 m² is de MusikMesse ontegensprekelijk de grootste beurs ter wereld geworden die gespecialiseerd is in muziekinstrumenten, partituren, licht, geluid en event technologie. Drie jaar geleden was zij nog minder dan half zo groot. Wij gingen net zoals de bijna 100.000 vaklui uit meer dan 100 landen ook eens een kijkje nemen.

De MusikMesse beslaat in totaal 10 tentoonstellingshallen die soms 4 verdiepingen tellen. Meer dan 40% van die oppervlakte (50.000 m2) wordt in beslag genomen door de deelbeurs ProLight+Sound die op haar beurt opgesplitst is in audio (ongeveer de helft), licht en event technologie (beiden ongeveer een kwart). ProLight+Sound is sinds '95 nog maar aan zijn 4e uitgave toe, maar met meer dan 600 standhouders is zij aardig op weg om de PLASA in Londen naar de kroon te steken. Een overzicht geven van wat hier te zien is, zou een ondoenbare zaak zijn. Men vindt er gewoon (bijna) alles uit alle hoeken van de wereld, en niet alleen van de grote marktleiders, maar ook van talloze kleinere bedrijven die daarom niet minder aantrekkelijk zijn. Wat betreft de nieuwigheden is ProLight+Sound echter nog wat te jong. De meeste fabrikanten hadden hun nieuwe producten al voorgesteld op andere, kleinere maar bekendere beurzen, en zien ProLight+Sound eerder als een trekpleister die massa's bezoekers lokt. Tijdens het weekeinde is ook het grote publiek toegelaten dat voornamelijk afkomt op de vele concerten, klassiek en modern, waarvan de standhouders graag gebruik maken om hun producten in daadwerkelijke gebruiksomstandigheden te showen, eventueel voorafgegaan of gevolgd door een workshop of seminarie voor de vaklui.

Belgische aanwezigheid

Op de hele MusikMesse waren 12 Belgische standhouders aanwezig waarvan 4 in het ProLight+Sound gedeelte, namelijk Apex, Audioprof, Avenger en RPG. Toevallig of niet, maar dit zijn allen Vlaamse bedrijven die verder dan ons eigen land zien en naar buiten komen met niet onaardige nieuwigheden.

Bij **Apex** vonden we de nieuwe Argos, een automatische geluidsbegrenzer voor vaste installatie. Door de nieuwe reglementering op de maximale geluidsdruk in openbare ruimten stijgt de vraag sterk naar dit soort toestellen. De Argos meet de geluidssterkte door middel van een microfoon en begrenst deze tot een vooraf ingesteld niveau. Kenmerkend voor de Argos is de onhoorbare werking. Sterke geluidspieken worden probleemloos opgevangen zonder hoorbare neveneffecten.
De bestaande grafische en paragrafische equalisers van Apex oogsten in Frankfurt een groot succes, niet alleen door hun hoogstaande kwaliteit, maar ook door hun zeer gunstig prijskaartje in vergelijking met evenwaardige Amerikaanse en Engelse toestellen.

Audioprof heeft zich de afgelopen jaren gespecialiseerd in systemen voor oproep en achtergrondmuziek in ruimten zoals wandelgangen, kleedkamers, foyers en dergelijke waar bezoekers of artiesten ingelicht moeten worden.

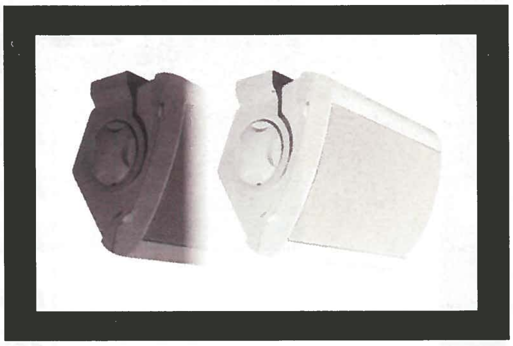

sound and theatre projects

Le Roy PROFESSIONAL

Guido Gezellelaan 21-23
9800 Deinze

Tel. (09) 386 12 99
Fax (09) 386 94 75

CITY SOUNDS

PERFECTIE *in* GELUID *en* LICHT

PROFESSIONEEL KLANK EN LICHT
VERKOOP - VERHUUR - STUDIE

brusselsesteenweg 47, 9050 gent - ledeberg
sales: (09) 231 71 62 - rent: (09) 230 77 03 - fax: (09) 230 54 16

Sale of
Professional
AUDIO Equipment

AMPCO BELGIUM

AKG
A.R.T.
ASL
BSS
CREST Audio
DDA
MARTIN Audio
MIDAS
RENKUS-HEINZ

¥ PASKLARE OPLOSSINGEN VOOR ELK PROJECT
¥ ADVIES, ONTWIKKELING, REALISATIE
¥ TECHNISCHE ONDERSTEUNING EN OPVOLGING
¥ BEKABELING
¥ AKOESTISCHE STUDIES
¥ EXCLUSIEVE DISTRIBUTIE AMPCOPRODUCTEN

AMPCO BELGIUM HOEK ¥ 76 UNIT 72 ¥ 2850 BOOM
TEL : (03) 844 67 97 ¥ FAX : (03) 844 67 46

CD acoustics

Contractor - Sales - Rental

• Industrial and entertainment sound systems •
• Broadcast audio systems •
• Wireless microphones •
• Communication - Conference and Infoport systems •
• ISDN and digital audio systems •
• Infra-red systems for hearing-impaired persons •
• Cabling service •

• CD Acoustics N.V. •

• Deinsesteenweg 202 • B-9770 Kruishoutem •
• Tel: 09/386 84 50 • Fax: 09/380 16 25 •
E-mail: cd.acoustics@glo.be

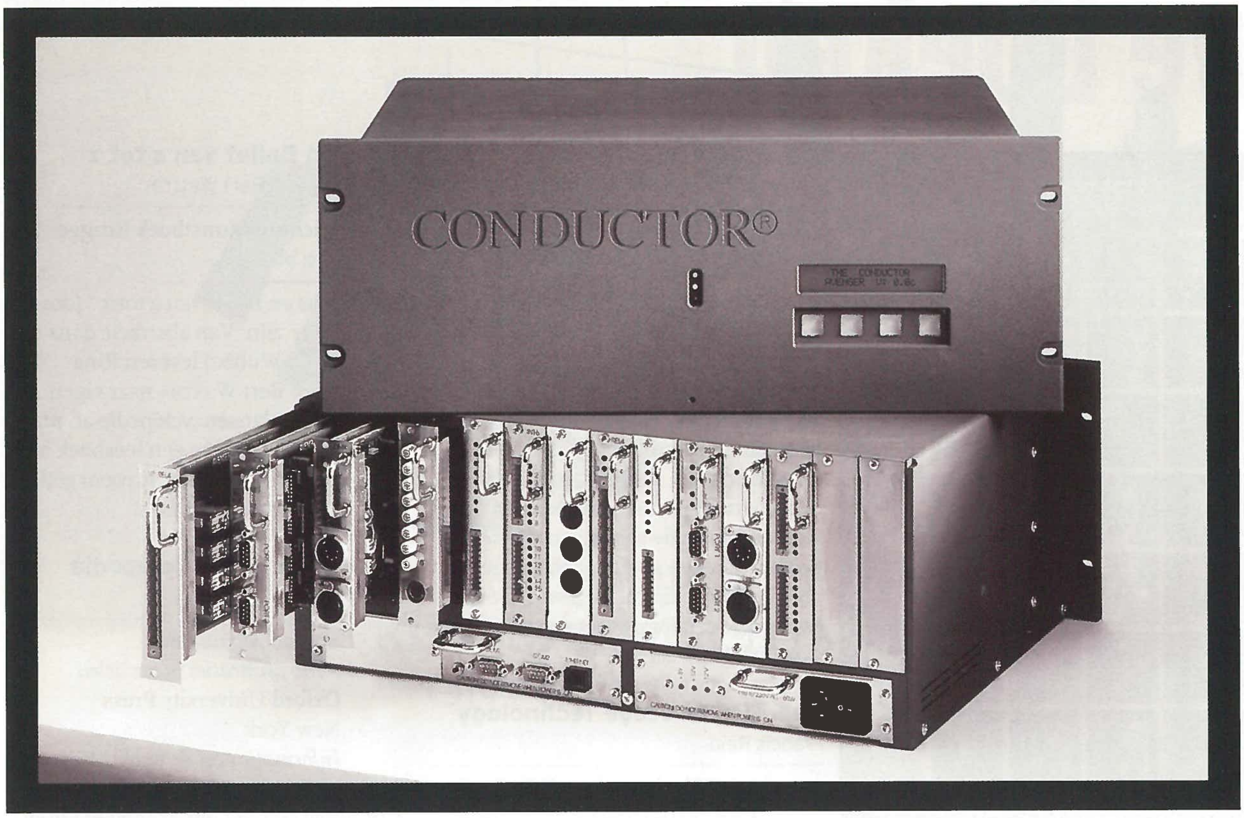

Deze systemen berusten op de 100 V technologie die vroeger een eerder negatieve bijklank had. Audioprof heeft echter nieuwe luidsprekers voorgesteld met hifi kwaliteit, zowel voor in- als opbouw. Alle modellen zijn beschikbaar in verschillende kleuren en met verschillende vermogens. Op de beursstand in Frankfurt konden vele bezoekers hun oren niet geloven dat het hier om 100 V luidsprekers ging tot wanneer de 100 V versterker getoond werd!

Avenger stelde op de MusikMesse twee nieuwe producten voor in het Conductor programma. Dit "showcontrol" systeem bestemd voor musea, theaters, multimediaruimten en evenementen biedt niet alleen een ver doorgedreven gecentraliseerde automatisering, maar ook een zeer eenvoudige bediening van veelvoudig gebruikte functies zoals bijvoorbeeld de regeling van de lichtsterkte, het starten van videoplayers, regeling van de geluidssterkte, bediening van hydraulica enzomeer.
Nieuw is de Windows NT-versie van de software die naast een stabielere programmatie-omgeving ook meer functies biedt en een fijnere lay-out heeft. Het nieuwe Human Interface Network (HIN) omvat alle denkbare interactieve randapparatuur voor de Conductor zoals LCD toetsborden, drukknoppen, schuifregelaars, IR afstandsbediening en dergelijke. HIN is niet dedicated waardoor functies op maat kunnen aangemaakt worden afhankelijk van de toepassing.

RPG is een Amerikaans bedrijf dat wereldwijd actief is als leverancier van akoestiek verbeterende producten voor schouwburgen, auditoria, concertzalen, opnamestudio's en dergelijke. Het Europees kantoor van RPG is gevestigd in Heverlee bij Leuven. In de Benelux heeft RPG in drie jaar tijd al een aardige referentielijst opgebouwd waarin bijvoorbeeld het Cultureel Centrum De Spil van Roeselare, het Chassé Theater van Breda en het Philips Muziekcentrum te Eindhoven voorkomen.

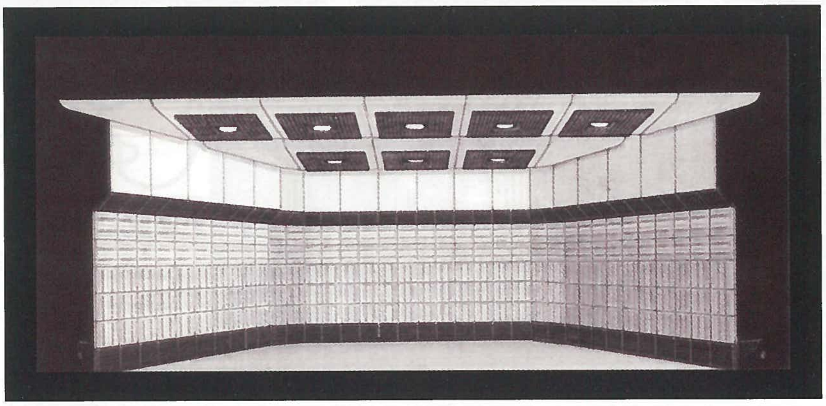

Het nieuwe Vamps orkestschelpsysteem is de vrucht van een uitgebreide R&D studie met betrekking tot de akoestiek. Deze modulaire schelp kan voorzien worden van aangepaste geluidsverstrooiende panelen waardoor de communicatie tussen de muzikanten onderling sterk verbeterd wordt en een subtiel samenspel bereikt wordt. Tevens wordt meer muziekenergie naar de zaal overgedragen zodat het publiek het concert intenser beleeft.

Verschillende schelptypes zijn beschikbaar naargelang de opstellings- en opbergmogelijkheden. De Vamp schelpen zijn vooral nuttig voor culturele centra of theaters met een toren die multifunctioneel gebruikt worden. RPG stelde ook nieuwe 600x600mm geluidsverstrooiende panelen voor onder de naam Formedfusor. Deze zeer lichte panelen uit polycarbonaat beantwoorden aan de hoogste eisen met betrekking tot de brandbeveiliging en kunnen zeer snel geïnstalleerd worden. Met de nieuwe Profoam profielen uit melamine- of polyuretaanschuim tenslotte kan de gebruiker zelf de gewenste geluidsabsorptie bepalen.

Deze vier Vlaamse bedrijven waren stuk voor stuk tevreden over hun deelname aan de MusikMesse. Misschien wordt de Belgische aanwezigheid hierdoor volgend jaar wel versterkt.

Apex
089/30.63.13
Audioprof
03/448.01.60
Avenger
015/28.60.20
RPG
016/40.25.26

einde

Nieuwe boeken

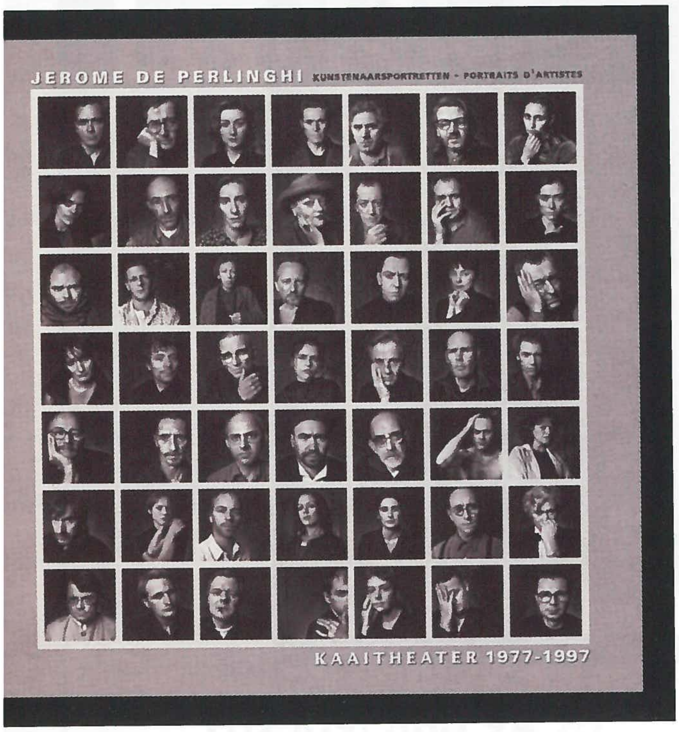

Jérôme De Perlinghi
Kunstenaarsportretten

Kaaitheater
Akenkaai 2, 1000 Brussel
tel. 02/201 58 58
fax 02/201 59 65
Prijs 700 BEF

Fotograaf Jérôme De Perlinghi heeft 20 jaar Kaaitheater (1977 – 1997) in beeld gebracht in een prachtige reeks portretten van acteurs, dansers, regisseurs, choreografen, musici, auteurs en ontwerpers die in de voorbije jaren het Kaaitheater een gezicht hebben gegeven. De foto's zijn uitgegeven in een tweetalige catalogus met een voorwoord van Dirk Lauwaert.

The ABC of Stage Technology
Francis Reid

A&C Black Londen 1995
ISBN 7136-4055-3
Prijs £ 9.99

Dans en Ballet van a tot z
Rina Barbier & Bert Westra

Stichting Kunstboek Brugge
160 blz.

Met "Dans en Ballet van a tot z " (om preciezer te zijn: Van abstracte dans en ballet tot Ed Wubbe) leveren Rina Barbier en Bert Westra naar eigen zeggen geen dansencyclopedie af, maar "een woordenboek én een leesboek over de danskunst". Het boek is mooi geïllustreerd met zwart-witfoto's.

International Encyclopedia of Dance

± 3.400 pagina's met
2.100 illustraties in zes delen
Oxford University Press
New York
Informatie over de publicatie is ook verkrijgbaar op de website:
http:/www.oup-usa.org/acadref/ied.html.
Prijs US$ 1.250

DECORWEEFSEL

ARLITEX n.v.
DOEK!
brede weefsels voor dekor
tissus grande largeur pour décor
Doorniksesteenweg 151 · 8580 Avelgem
tel. 056/64 89 28 · fax 056/64 89 30

GORDIJNEN

VARIATEX
Theatertextiel
Eigenaarsstraat 17
2300 Turnhout
Tel./Fax (014) 41 72 73

KLANK EN LICHT

SONO SIA ANTWERP INDUSTRIES
Totale technische logistiek voor evenementen zowel huur als aankoop
Belichting en geluidssystemen
podia, decor
Mortselsesteenweg 41 · 2540 Hove
Tel. 32 (3) 454 32 03 · Fax 32 (3) 454 32 04
E-mail 100663.1104 Compuserve.com

KLANK EN LICHT

BVBA sonoro audio services
KLANKTECHNIEK
VERHUUR VAN CONCERTINSTALLATIES
VOOR THEATERS EN CLUBS.
Materiaal o.a. Meyer Sound
Soundcraft
Shure Wireless
Lexicon
Pierre Leconte
Lintsestwg. 50
2540 Hove
Tel : 32(0)3/455.54.76
Fax: 32(0)3/454.29.30

ProSpot bon

Gelieve deze bon op te sturen of te faxen naar
Making Magazines
Baudelostraat 29
9000 Gent
fax **09-233 80 87**

Rubriek
Firma
Naam
Adres
Postcode Gemeente
Tel. Fax
BTW Handtekening

Ik bestel **4 opeenvolgende inlassingen** onder **ProSpot.**

Prijs per inlassing	**2.000 BF** ex.BTW
4 inlassingen	**8.000 BF** ex.BTW
+ magenta	**500 BF**/inlassing

❑ Ik wens een steunkleur (magenta-rood)

De advertenties worden per inlassing gefactureerd (Buitenland +500 BF per factuur)

❑ Het materiaal wordt opgestuurd tegen de 1ste van de maand voor verschijning

❑ Gelieve mij te contacteren in verband met advertentiemateriaal

Stagelicht

Langdries 4
9450 Haaltert

tel. 053/83 17 26
fax 053/83 40 54

VERKOOP & VERHUUR
KLANK- EN LICHTMATERIAAL
ONTWERP & PRODUCTIE

KLANK
mengtafels, speakers, versterkers, microfoons, equalizers, gates, compressors, effecten

LICHT
projectoren, mengtafels, dimmers, statieven, lichtbruggen, takels, kleurwisselaars, shutters, HMI volgspots, fresnels, profielspots, HQI's, modulaire sterrendoeken, Golden Scans, Superscans, Mac 500's, Studiocolors, Starlites

Het ontwerpen, bouwen, onderhouden of renoveren van toneeltechnische installaties (brandschermen, elektrische of handbediende trekken, beweegbare podia, lichtbruggen, enz.) in zowel grote als kleine theaters, feestzalen, culturele centra en dergelijke kent geen geheim voor ons.

De Koninklijke Opera, de K.N.S., de Vooruit te Gent, de Spil te Roeselare en het Bourla Theater te Antwerpen zijn slechts een paar van onze realisaties.

Wenst u een informatie, studie, een vrijblijvende offerte of een bezoek aan één van onze realisaties?

Neem contact met ons
op volgend adres:

THYSSEN DE REUS N.V.

Kaleweg 20
9030 GENT MARIAKERKE
Tel. (09) 216 65 65
Fax (09) 216 65 75

THYSSEN
GROEP

Nieuwe boeken

Stage Lighting, Step by Step
Graham Walters

A&C Black
Londen 1997
ISBN 0-7136-4639-X
Prijs £14.99

Stage Lighting for Theatre Designers
V. Nigel & H. Morgan

The Herbert Press Ltd
Huntingdon 1995
ISBN 1-871569-71-0
Prijs £12.99

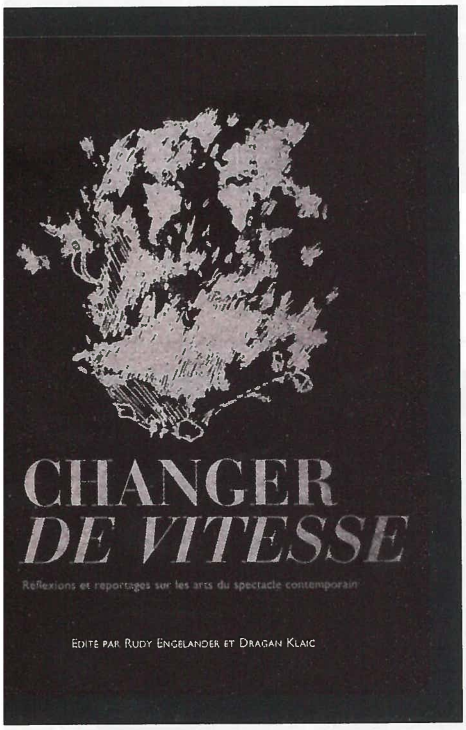

Shifting gears/ Changer de vitesse
Réflections et reportages sur les arts du spectacle contemporain

Uitgegeven door
Rudy Engelander & Dragan Klaic
met de medewerking van het
IETM (Informal European Theatre Meeting) *en het*
Theater Instituut Nederland
Verkrijgbaar in het Engels of het Frans bij het
Theater Instituut Nederland
tel. 02/551 33 00
Prijs *f* 25,-

Professionelen uit de theater- en danswereld afkomstig uit diverse landen vertellen over hun verwachtingen ten opzichte van het einde van de 20e eeuw.

Needcompany fotoboek

Needcompany
Hooikaai 35
1000 Brussel
fax 02/218 23 17
Prijs 995 BEF

Naar aanleiding van 10 jaar Needcompany komt samen met de *The Snakesong Trilogy* het Needcompany fotoboek uit. Fotograaf Maarten Vanden Abeele volgde Jan Lauwers en zijn theatergezelschap 120 dagen lang door Europa. De theaterproducties zelf komen niet in beeld. De fotograaf heeft de momenten in hotels onderweg, achter de scène en in de loges willen grijpen. Het resultaat is een fascinerende kijk op het leven van acteurs en de sfeer in een theatergezelschap, op het moment dat de scène verlaten is. Naast de foto's werden er essays, verhalen en gesprekken verzameld onder de titel "De luciditeit van het obscene/het obscene in de luciditeit".

AUTHORIZED DEALERS

1000	Brussel	Drums Clinic - Schildknaapstraat 59	02/513.57.22
		Music Machine - Trapstraat 6	02/514.24.42
		Orbit - Kolenmarktstraat 99	02/503.41.20
1030	Brussel	Graal Audio - Leuvensesteenweg 572	02/734.08.25
1210	Brussel	Puissance - Paleizenstraat 88	02/215.11.18
1410	Waterloo	Q & S - Chée de Bruxelles 736A	02/385.09.70
2000	Antwerpen	Muziek + Visie - Stijfselrui 46	03/226.33.22
3191	Boortmeerbeek	Ampli - Leuvensesteenweg 128	015/50.06.30
3500	Hasselt	J & R - Dorpsstraat 27A	011/22.23.69
		Music Market - Badderijstraat 21	011/24.12.51
4000	Liège	Valkenborgh Musique - rue Ste Walburge 115	04/224.08.88
		Maxi Music - rue des Guillemins 29	04/252.59.97
4430	Ans	Guitar Center - rue des Français 65	04/246.92.93
4800	Verviers	Musique Fraipont - rue du Gymnase 42	087/33.74.54
4980	Fosse	Connection - Henri Moulin 14	080/68.48.74
5300	Andenne	Promusic - Av. Roi Albert 28	085/84.27.10
6001	Marcinelle	Omega Productions - rue Sabatier 17	071/47.01.82
6040	Jumet	Rudy Music - Chée de Bruxelles 14	071/34.03.00
6220	Fleurus	Sonomats - rue Général Patris 3B	071/81.75.05
6700	Arlon	Maxi-Music - rue des Faubourgs 21	063/22.21.27
7000	Mons	Omega nv - Av. Joseph Wauters 143	065/31.83.84
7100	La Louvière	Diapason - rue L. de Brouckère 102	064/21.72.07
7320	Blaton	PTB Music - rue de l'Industrie 12	069/37.51.14
8940	Geluwe	Gerdy's Music - Ieperstraat 49	056/51.73.71
9000	Gent	The Sound Factory - J. de Vigneplein 1	09/233.03.11
		Midician - Burgstraat 19	09/223.26.36
9050	Ledeberg	City Sounds - Brusselsesteenweg 47	09/231.71.62
9400	Ninove	Gigatek - Albertlaan 109	054/32.84.56
9770	Deinze	A Pip's Music - Waregemsesteenweg 80	09/380.08.80

GROOT HERTOGDOM LUXEMBURG

1633	Luxembourg	Musek Eddy Noel - rue Antoine Godart 2	100.352.48.89.05

evolution
The Microphone Series

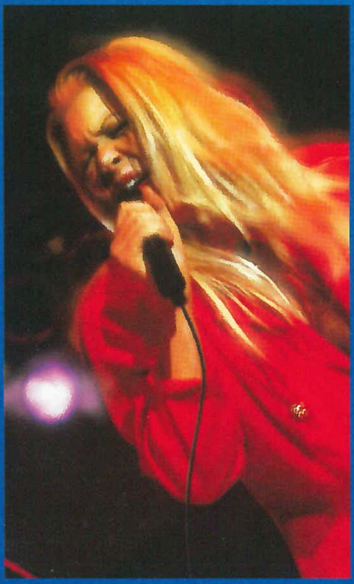

Now come and hear the results.

Welcome to a dynamic revolution. Sennheiser's Evolution Series introduces utterly new standards of microphone performance at unprecedented low prices.

Meeting every possible requirement – from vocals to acoustic instruments, percussion and backline – the Evolution Series was created after extensive research into the needs of today's musician. These remarkable microphones represent our state-of-the-art response to your explicit demands for superior performance, reliability and value. Evolution combines Sennheiser's immense experience in microphone design with the latest advances in manufacturing and material technologies.

- Amazing SPL in excess of 150dB on all models.
- Outstanding feedback rejection.
- Advanced shock-mount design minimises handling noise.
- Rugged road-proof construction.
- Designed and built in Germany.

...and they sound great

Dynamic microphones will never be the same. Visit your Sennheiser dealer and experience the Evolution revolution.

evolution
The Microphone Series

Sennheiser Belux - Sphere Business Park Doornveld Industrie Asse 3, Nr. 11 bus 51 - 1731 Zellik - Fax 02/466 49 20

One of the few
"light sources" we can't
provide you with !
Sorry
RENTAL
Centrum Zuid 1054
3530 Houthalen
Tel. 011 / 52 55 30
Fax 011 / 52 55 34
E-mail: INFO.RENTAL@FLASHLIGHT.BE
SALES
Terlindenhofstraat 89
2170 Merksem
Tel. 03 / 645 34 36
Fax 03 / 645 37 35
E-mail: HERMAN@FLASHLIGHT.BE
Flashlight
RENTAL
SALES
BELGIUM
LIGHTING
ADB-ETC-DeSisti-Robert Juliat-
Niethammer-High End-Martin-Wybron-
Whole Hog-Compulite...
SOUND
Renkus Heinz-Martin-Yamaha-Crest-
BSS-AKG-Sennheiser-Shure...
RIGGING
Lodestar-Verlinde-Prolyte-ALP-Genie...